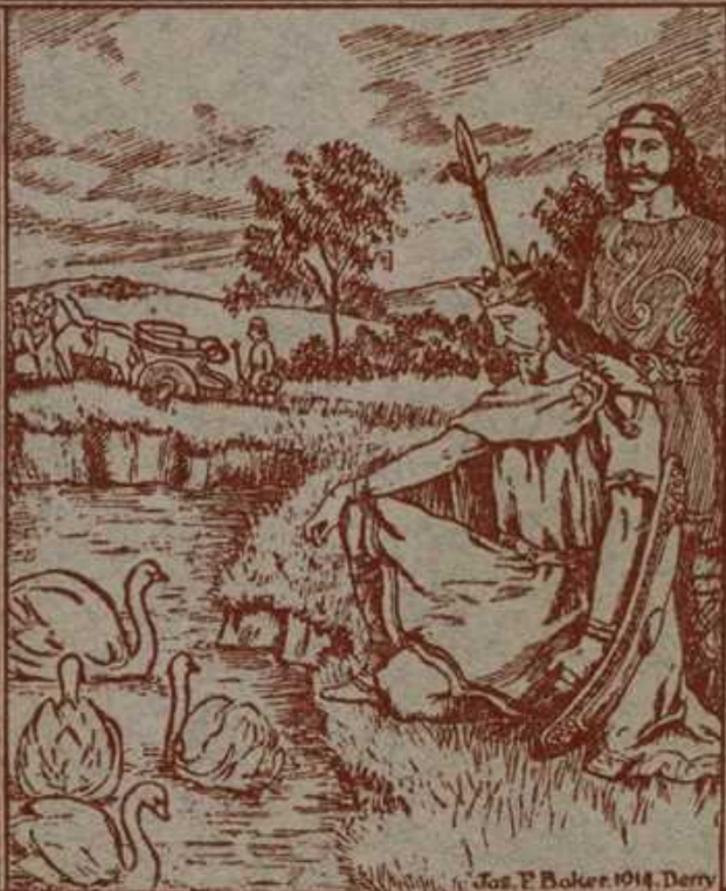

Clann Uir

BY J. P. CRAIG.

Jos. P. Baker. 1914. Derry

CLANN LIR

Clann Lir

A MODERN VERSION

OF THE

“FATE OF THE CHILDREN OF LIR”

BY

J. P. CRAIG

NEW DIRECT METHOD EDITION

DERRY

D. G. CRAIG & CO., WILLIAM STREET

1915

BROLLAC

Fuar an ceath cló a cuirtear amach de'n leabhar beag seo oipead fáilte ón pobal go dtugann sé uctac dam ceann eile a cupr pompú. Tá dúil agam go dtaitneodáir an cló úr, agus go bfuigítear buntairte máir ar, na, réir mo baramla-ra, seo an ceath uair ar cuirtear amach leigíteoir gaelac agus é curta a n-eagar réir macla an mhó úir. Ó tairta go bfuiltear as fáil oipead tairbe ar an mhó úr seo, tácar as greamuagó go dluc do a Saran, ann ar an fiamnc, agus ann ar an fiammam, agus tá uair do deánad forta de ann na calairtí gaelaca air pur na héireann.

A dtair na gceirteann: Fa comne acan áit de'n rseilín tá realdan ceirteann ann ar an fiamnc. Feudair sé go ndéirfead nac bfuil maclanar leobta seo, agus go dtig leir an teagarstoir a ceirteanna-fém a deánad. Tá rin fíor go leor; áit can fa comne'n teagarstoir a punnead iad, áit fa comne 'n mic-leiginn, a deánar uair do adta ra baile nuair a deir sé as férdiugad agus as rsiúduagad a ceacta. Romé seo ní ma ann ar férdiugad seo áit airtiugad air ra; áit ir annam a tuisann airtiugad ar mac-leiginn ruim a cupr ann a cur oibre. Áit nuair a feucann sé le ceirteanna áirge

a ffreagairt ari an méir a léig ré poimhe ré ra mannc, ní hé aithmáin go sguirpró ré fuim ann, aét béiró ré ábultca ríspúrougáó ceocú tuig ré da ríruib an fuo a léig ré, agus ceocú tá gheim máit aige ari an puimnte faoi ríspúrougáó no nac bfuil. Ní fuil ré ari don cor maáctanaó aig an teagairgtoir a teáct leir an méir ceirteann atá curta ríor, aét a n-áit rin, tá me cinnce go maáaró ré a bfuó níor tuimhe ran obair, agus ceirteanna úra a úeánaó uó-fém. Agus éig uararo a úeánaó, forca, ve na ceirteanna reo ari uóig eile. Anoir agus ariort éig a éabairt ari na mic-léiginn oibruigáó na gcuplaí; tume acú ag cur na gceirteann, agus an tume eile da bfreagairt. Ari uóir feoam na leabaircaí a beit forgairte acú, agus ann rin iao a úruo. Ari an uóig reo bhorroáar na mic-léiginn le fuim a cur ann a gcuo oibre agus leir an tuim rin a éumneilt ruar; na béirpró reo comairta ríor-beo uó'n teangaró, agus ir mó ir fu an fuo atá beo na an fuo atá maró.

Anri na léar-noáctca gceóáar moian ve ráóte veacra rérótigte a nGaelic rimplí. Nuair a léigreaf an mac-léiginn iao reo, béir eolar níor cruimne aige na béáó da sguirpróde ríor ann an úeupla iao. Béir na cleáctca éagranla ari an gnamar na gcuoáó móir. Tá ríao uilig ró-úeántca, agus curta a gceann a éeile go uíreac ar an ríeálin.

Ir cinnce gur róruigáó an mteáct agus an ríuaim a bí aig an tume a éum an rean ríeul doibinn ari reo ari uóir, na ní rílim gur cumaó ariam ríeul có veaf leir.

Rinne mife mo 'diteall le plán rimplí a éur air, ionas go dtiocad leis an domhan mhór é a léasad le rult; agus tá uil asam go mbroicéaró an clóó úr seo ar n-aor ós, agus go scurseóaró pé leobta rium a éur ann a tceangaró tuitéar.

SÉAMUS UA CREAG.

CLANN LIR.

I. San am fadó ó, na céadtaí bliadóan fúil a dtáinig Naomh Pádraic go talamh glar na héireann, bí d'eamh naomí ann a éleáét mojan d'raočaáca; agus má' r' fétoir na leadaí a éperveal,¹ tíocaó leobta fanáct beo fadó agus buró mian leobta. Ír cinnce go fadó cúmaét móir acú de bhuí go gceirveann mojan agáinn-fém go bfuil fadó ann go fóil. Tuáca dé Danann a túgáí orcé, áct ír é an t-amm adá orcé anoir, na Naomí Deaga.

II. Bí raogal b'réag acú gur éaill fadó tígearnar na tíre aís cáé táilltean, a gconnaí na Míde, an áit ar marbáó mojan da gcuo uairle. Tamall na úiaró reo émuo fadó cáé aís Dhuim Uígean a gconnaí Tír Conaill, agus fuair fadó a léitro de ghuorail ann nar fásáó cor fúca. Ní fadó acú anoir áct umluáó do na tígearnaf coiméigeada, fuo nar máic leobta. Áct, nar nac fadó ceáct ar acú, ír é an áit ar éomnuí fadó ó reo amaó, aís na pléidce, amearg na gceuc,² anní na rpinnceada,³ agus a n-áiteada uaigneada eile aís fuo na tíre. Faoi éeo na gceuc, agus le bhuí a n'raočaáca, bí d'óig b'réag uaral orcé, ag íce agus ag ól, ag feim agus ag gabail éoil. Cor uair díóó féir agus féarta acú aís fíóé a léitro reo

¹ cperveamam.

² cnoc.

³ rpinnceada.

no aís ríot a léitro rin; agus buó é bhuí na bfearta reo naé maéad doir na meáé ari an té a d'íorpaó no a d'óirpaó acú. Ir ari an aóbar rin a beirtí ffeireanna doire oréú.

III. Fa'n am a coirigeaf ar rgeul érumnis Tuata dé Danann ar zac ariú de cúis cúige Éireann, so rab ríad a n-don donac agus a n-don áit cómairle. "Ir feárrí dúinn," ar ríad, "mú amám a beir oráinn na a beir rhabta mar atámuo as rógnac ari múte eile ari fuo na héireann." Am rin éuaró na huairle a gcomairle, acé amám lir Síte fionnacáro, Dub Deafg, agus triup eile; na bí acan¹ duine acú reo as oréim leir an córóim a fásgail dú-fém; agus ir i an cómairle ar éuit ríad ari, an córóim a cábarc to Dub Deafg. Nuair a éualaró lir rin bí fearf mór ari. U'fás ré an t-donac, acé ma u'fás féim, ní lúgve a míogac Dub Deafg. Bí na huairle ari an daoráro,² agus éur ríad ann a gceann lir a leanaint,³ a teac a éur le temí, agus é-fém a éur faoi gum zac agus claróin. "Ní béad moran maic daoid rin a déanáro," arfa Dub Deafg, "na ir uóice⁴ so gcorpóacó an fear rin é-fém agus a érioc; agus, le na coir rin, ní lúgve mire mo mú ari Tuata dé Danann gan an fear rin a beir umal dáin."

IV. Tamall na úiaró reo fuair bean lir báf, agus éur reo bión agus cúmaró ari a éporde. Duó mór an rgeul báf a léitro reo anní na laete adai;⁵ agus, mar rin dé, éuaró ré ó beul so beul, agus ó teac so teac fíro Éirinn so utáimic ré so longpóit Duib Déirg. "Da mburó áil le

¹ zac don.² ar buile.³ leanaint.⁴ uóca.⁵ úo.

Lir," arfa Dób Dearys, "burú maic mo cuirtead-ya agus mo cáirdear dó; na tá an triur giorrae¹ agamra is feárr vealb agus veánaó va bfuil a n-éirinn, rin doib, doife, agus dilbe, trí ngeanaeá Oitliolla áram, agus mo trí bponn-dálcái-fém."

Dúdaric an uile dume gur maic an cómpaó é rin, agus lá ear na máraó cuirtead rgeuta annrair Lir le maó leir go veadairfead Dób Dearys bean va curu dálcái dó va mburú maic leir cleammar a veánaó leir. Ní maó muo air bit air doimhan ab feárr le Lir na cleammar le Dób Dearys; agus air maroin lá ear na máraó gteuraó a éoirce dó, agus ar go bpaó² leir. Cuirtead míle fáilte pomie ann rin, agus burú lán-luēgarieac ácan dume.

V. Bí trí ngeanaeá³ Oitliolla na rure air áro-éairic of comie Lir, agus d'iarra Dób Dearys air a pé⁴ a tógail. "Maire," arfa Lir, ní léar vaípra ceocú acú mo pé, ácc guró í an bean is rme acú is uairle, agus eperom guró í is feárr vaí a glacaó." "Sin doib," arfa Dób Dearys, "agus geobair tú í agus fáilte." Pópaó iao an oróce rin, agus, eucair⁵ na díaró, éus Lir a bean na baile leir go Siot fionnaeáó.

VI. Ní maó riao a bpaó pópta go maó ceacrair clomne acú, triur garúr,⁶ doó, Con, agus fiaeá, agus giorrae aímáin vaarb amm fionnguala. Bí bpaó móp air Lir, agus eperom nac maó dume air dpuim an doimáin co ró-meannae leir faó agus bí a bean beo aige. Ácc fuair doib

¹ giorraeac.² bpaó.³ ngeanaeá.⁴ péga.⁵ eucéir.⁶ garúr.

bár, agus buò é seo an leatrom buò mó a tamic air go fóil. Cuir an tairme seo go han-triom air faò air, agus aét ab é¹ an rólar a beit ag aithric air a ceatmar clomne, ir cinnce go bpuigeað ré bár le cúmarò na diaò.

Nuair a tamic an rgeut brónac seo go Sioè Ùuib Ùeirg buò móir a gcúmarò. Aét túbairt Dob Dearg nac gcuirfeað seo bac air a gcáirdear, agus go ttabairfeað ré doife do mar bean-céile da mbuò é a toil é. Nuair a cuatarò Lir seo tamic ré fa na comne, agus a nuaio a bporra tamic an beirt na baile go Sioè Fionnacáarò; agus bí onóir agus ghrá ag doife air élomm Lir; na tume air bit a tífead² an ceatmar clomne doai béirfeað ré ghrá a éporde daobta.

VII. Tigeað Dob Dearg go Sioè Lir le ríor-graò air na páirtí seo, agus béirfeað leir go mme iad da tuisféim air cuairt. Fa'n am seo buò ghráac³ an féir doife a éatad ag gac ríot air realaigeaét, agus nuair a tigeað tuata dé Danann go Sioè Fionnacáarò, ré a gcuirdeacta an ceatmar rin a béad ríad, da mairneact agus da ngrádughad. Aét ma'r móir an ghrá a bí ag⁴ Dob Dearg air⁵ élomm Lir, buò mó feaét n-uair ghrá a n-acara⁶ daobta. A lár na horóce t'éiríeodad ré le hamairc orcu agus le na bporad, agus air maróin go luac t'éiríeodad ré ar air agus luigfeað ríor amearg a élomme.

VIII. Fa t'uiríeodad, mar fil doife nac maò⁷ áirí air bit oirí-fém, t'uiríeodad tógad éada ann a éporde, agus bí an oiríeodad rin fuait agus t'pocíneara aici anoir air élomm a

¹ muna mbéad.

² ar.

³ éiríeodad.

⁶ acara.

³ ghráac.

⁷ maò.

⁴ ag.

deirbhfearta sup éuir pí ann a ceann iad a máirba.¹ Lá
amám gleupaó a cóirte tuite, agus tug léite ceatmar
clomne Lir, as máó go maó pí as sol go Sioc Duib Déirg.
Ca² maó don áiró aig Fionnguala a sol léite, na tug pí
ann a cporde artuig go maó doirpe as sol³ a deánad uile
orpú; aét, na diaó rín, ca dtiocad léite an t-ole a bí a
noán tuite a feadad. Tiomam maó leobda pa deirleaó,
agus nuair a éamie maó go lúb an bealaig móir, rghairt
doirpe a leat-taobh air an tiomanaí, agus d'iair air
ceatmar clomne Lir a máirba, agus go dtabairfead pí maó
air bíe air doínan do. "Ní mairfeair liompa go bráe
iad," arpa rerean, "agus ip ole agus ip millteanae an
maó a rmaoirig⁴ tú air, a doirpe, agus ní maíe tuite sup
dúbairt tú a léiteo."

IX. Nuair a éualaró doirpe na foela rín maó pí-fém air
élardeam le na maíba, aét ní leirfead an cporde tuite
an maó corraimae a deánad. Tamie maó ann rín go
tráig loe Daírbfeae. Sgaoltead amaé na beirig ann reo,
agus d'iair doirpe air éloim Lir bunt díobda, agus a
rínáí a deánad air an loe. Rinne na creatuirí boéda maí
ar maípaó orpú, aét nuair a fuair doirpe ann an uirge
iad, buair pí le rlaie dpaódaéta iad sup éuir a maóe
ceirpe eala geal bán iad; agus ar pí:—

"Amaé lib, a élamna an maí,
'S na feicim maí⁵ n-agaó níor mó!
Amaé amearg rghéada na n-eim
Air imeall na dtomn go deo!"

¹ máirbaó.² ní.³ sol.⁴ rmaoirig.⁵ buir.

Fionnguala.

“A d’eamhain san carantay ciorde!
 San tpuairge san tpucaire éaom!
 A éurpeay rinn beul ar scinn¹
 San baircan san báo, faraoir!

“Aét geobaró rinn curdeadó ar ciorde
 Ó Dia ar t’úigeasna teann,
 Ma tá ré a ndán dúinn ar raogal
 A éaadó ar éubair na dtom.”

X. Ann rin tús clamm Lir agharó a geurdeacta a ceile ar doipe, agus buó tpuas leat glór a scaomte. “I’ oie an iud a rinne tú orainn, a doipe,” arsa Fionnguala, “agus i’ oie an comairca cáirtoir duit ar milleadó san fáe. I’ cinnte nac macaró ré leat, agus macaró mire a mbannai go n-iocparó tú go geur é. Agus ó tarla sur éur tú an tpoé duit² reo orainn, inur dúinn-pao ar bpionair.”

“Mairé, inpreocaró go deairbta,” arsa doipe, “agus ní feárrde daoib é a iarraró orim, ná béro rib mar tá rib go bpórtar Laignen agus Deoé; rin mar déirfea, go mbéro rib trí éeao bliadan ar loé Dairbheac, agus trí éeao bliadan ar Spuc na Maoile, agus trí éeao bliadan as Iorpar Doimann; agus ní fuil cúmaét ar doimán a éurpeadó ar an puét rin rib go epic na naoi geéao bliadan rin, agus go lartar solar an éperoná a n-éirinn.”

XI. Tamie aitreacay ann rin ar doipe. “Ó nac

¹ le fanaró.

² inneall, puét.

b'feudaim don éirdeas eile a t'abairt daoib fearca," ar
 sí, "bíod mui¹ scamnt daona-fém ašaid; ašur canfaró
 rib ceol rap-binn ríge a éuirpear an doían móp² na
 scoolaó, ašur níor éualar³ ariam, ašur ní élumpear go
 deo ceol co binn blaíca leir. Bíod mui sciall ašur
 mui náóuir-fém a scoinnurde ašaid ionar nac scuipró
 re cparó oraid a beic ann mui n-eunaáa." Ašur éan rí
 na foela reo:—

"Éirgíró⁴ uaim anoir go deo,
 A élamna Lir na mbrollac bán!
 Ir leatromaá, farasor, mui otreo
 Air leabaró luim na linne lán!

"Naor scéad bliadán daoib san cóir,
 Le táirneac tomn ar rígeáca eum!
 Go maó rib riar a n-luir Síóir—
 Ir fada fuar an rpar a bpém!"

XII. Cuaró doife arceac ann a cóirce ann rim ašur
 tiomán léite go utamie rí go Síoc Duib Déirg. Cuir
 bunad an éairleam fáilte ionápi, ašur o'riarpuig Dob
 Deirg tuite ca tuige⁵ nac utug rí na páircí léite. "Nac
 bfuil fíor ašac," arpa doife, "nac maic le Lir tupa
 ašur nac maic leir a élam a éadad leat air eagla go
 scamneoá⁶ iad?"

"Ir iontaó⁷ liompa rim," arpa Dob Deirg, "na ir
 móp ir fearp liompa an élam rim na mo élam-fém."

¹ hui.² an doían go léir.³ éualatar.⁴ éirgíró.⁵ caó éuge.⁶ congáca.⁷ iongantaó.

Δεῦρ μαρ ναρ ἐρεθ ρέ focal θαρ ὀὐδαίτ ρί, εὐρ ρέ
 τελέταιρ σο Σιὸτ βίονμάκαρὸ λε ρεῦλα ορῑύ. Ὀ'βίαρρῑῡς
 Λιρ ὀό εα τῑρσε α ὀταμικ ρέ.

“Ρα ὀομμε ὀό ὀλομμε,” ἀρρα 'ν τελέταιρ. “Ναὸ
 τελέκαρὸ ριὰὸ λε Δοίρε?” ἀρρα Λιρ. “Ἐα τελέκαρὸ,”
 ἀρρα ρερεαν, “ἀετ ὀὐδαίτ ρί ναὸ λειρρεα τῑρα λέιτε ιαὸ.”

Ἰὀὀ ὀὐδαὸ ὀὀβρῑὸναὸ Λιρ νῑαίρ α εὐαλαρὸ ρέ ριν, νὰ βί
 εαγλα μῑὀρ αίρ ζῑρβ ἰ Δοίρε ἰ-βέμ α ὀ'ιμῑρ μιλτεαναρ
 ορῑύ. Ζιευραὸ α ὀῑίρτε ὀό, ἀδεῦρ τιομαί ρέ λειρ σο
 ὀταμικ ρε ορ ειομν λὀὸ θαίρβρεαὸ, ἀδεῦρ νῑαίρ α ἔαναίε¹
 ελαμν Λιρ ἀν ὀῑίρτε ἀδεῦρ μαρβῑῑαḡ μῑὀρ να ὀιαρὸ, λαθαίρ
 βίονμḡαλα.

“Ράιτε ρῑνταὸ, ράιτε ρίὀρ
 ὀὀ'ν μαρβῑῑαḡ αὀίβῑνν ἀεραὸ ὀὀ!
 ἰρ μῑὀρ ἀν τ-ὀέταὸ² ὀὀ μο ἐρὀρὀε
 ἀν εῑρὀεαὸ εὐμαḡεταὸ ἀνν ρῑὀ!

“Σεολαμῑρὸ σο τῑὀτ σο τῑάḡ,
 ἀ Δορὸ, ἀ Ἐὐμ, 'ρα βίαḡρα ἀίḡ!
 Ἰἰ ὀρεαν αίρ ὀομῑαν ἀν ἰῑῑμτῑρ ἰαίτ
 ἀετ τεαγλαὸ Λιρ, ἀρ ἡ-ἀεαρ λαθαίḡ!”

XIII. Νῑαίρ α ἔαμικ ριὰὸ σο βῑῑαὸ ἀν λὀὸα ρῑρρῑῡς³
 Λιρ σο ραὸ βίὀρ ὀαὀνα ἀίḡ να ηεαλαί, ἀδεῦρ ὀ'βίαρρῑῡς σο
 ὀέ βῑὀ ειαίλ ὀαὀβῑεα βίὀρ ὀαὀνα ἀ βείτ ἀεὀ. “Τῑρ, α
 Λιρ,” ἀρρα βίονμḡαλα, “ζῑρ ρῑννε ὀὀ ὀεαḡραρ ελομμε
 ἀρ εῑρρεαὸ ἀνῑρ ἀν ρῑὀετ ρεὀ λε ὀὀ βεαν, ἀδεῦρ ὀείρβῑεαρ⁴
 ἀρ μαḡαρα-βέμ.”

¹ ὀομναίε.² μῑρρεαὸ.³ ρῑρρῑῡς.⁴ ὀείρβῑεαρ.

“An féidir mui gcuir¹ ann mui muict-fém ar air?”

“Ní féidir,” arfa Fionnguala, “agus ní fuil cúmaict ar doimhan a cúirfeadh ar an muict seo rinn go laiptar rular an éireoiní a n-éirimn, agus go mbéimro trí céad bliadhán ann seo air loé Dairbhreac, agus trí céad bliadhán ar Spuic na Maoile, agus trí céad bliadhán ar loppas Doimnann.”

Nuair a éualaró Uir agus a múntir riu leis ríad trí gárta ára eugéaomte arca. Ann riu o’riafuis Uir da éiomn ar máit leobta a teact a oitir.

“Ní fuil ré ann ar gcúmaict,” arfa Fionnguala, “aict trí linn ar oteangaró binn-fém a labairt, agus tá an ceol ir binne agus ir tmuacanta² agann dar éualar³ aríam, agus ma fanam ríob air bhuac an loca anoict, veánramuro ceol daoib a béirfeaf rícal do mui gcuirde.”

O’fan Uir agus a múntir air bhuac an loca an oróce riu as éirteact le ceol na n-eala, agus códail ríad go ráim leis ann. Air maidín lá tar na máraic o’éirí Uir agus labair mar seo:—

“Ir míro dam éirí ón áit seo
 A bfuil me có cparóte mo luige,
 Tá buairfeadh ar bhrón air gac taoib díom,
 Ar duibdeagan dub ann mo époróe.

“A leandá ladaca mo beata,
 Ar rtrócaid ar ceart-lár mo cléib,
 Béiró doiréadar trom air an talam
 Ar uairneaf a n-éirimn gan ríob!

¹ ríob a éur.

² lán de éruag.

³ éualatar.

“ Iſ leatromac leumhar an cār é,
 ‘Sír mire íſ cionntairſe ann;
 Dúð túbac túbónac an lá é
 Ar cuirfead í riuð of mur ſciomn!

“ A ſiomnguala ionnúm, ‘ra ſiacra,
 A doró ar a Cum éampra éadóm!
 Íſ doitſ ‘ríſ deacair liom bogad,
 Acé béró me ſan níl le mur deacóib.”

XIV. Cúaró Lir arteac ann a cóirte ann rín, a éporde
 búrte ann a éliab, aſur an tóime boét có buarca biónac
 rín ſo mbumfead pé deora ar na cloca. Mo tpuarſe é,
 an t-acair tóir, aſur a páirtí laðaca rtróca óna éporde!
 Cíomam pé leir aſur éar¹ tarmann pé rrian ſo mað pé aſ
 Síot Dúð Déirſ. Cuirfead na mílte fáilte poime ann rín,
 aſur tabair Dób Deairſ ſo ſeur leir fa² nac tóirſ pé na
 páirtí leir.

“ Faraor rín!” arfa Lir. “ Íſ me-fém a déirfead,
 acé ab é doirſe ann rín, to dálta-fém aſur deirbfear a
 macara—Ué, nac tpuarſ acá beo!—Dúal rí mo éacraſ
 clomne le ríait tpaócaéta, aſur ríof air loé tóirca
 Dairbfeac, of comne an tóimam móir, tá ríad aroir a
 poét éirſe eala! Acé tá a ſciall aſur a nglór aſur
 a nſaetic-fém acú.”

Núair a éualaró Dób Deairſ an rſeul rín bí feairſ
 mílteanaé air; aſur aſ tabairt aſaróe air doirſe: “ A
 óirfeac ſan cúram ſan éporde! Íocparó tú ſo ſeur an
 feall reo,” ar ré, “ aſur ſeallam dúit nac meara to

¹ nſor.² ríocair.

éilomn Lir na duit-féim é. Šeobaró ríadran rócal¹ a ndeiread a ríogait agus ríacáiró a n-anama ríar na ríaitir.²

XV. Ann rín d'fíarruis ré duité go dé'n moct ab feárr léite a beit ann, agus dúbairt ríre go mb' feárr léite a beit na deamán aeir. "Cuiprú nire ra moct rín tú air an dumaite,"³ aipra Dób Deair, agus leir rín buairó ré le ríait d'raoáca i, agus, mar déad rérean saoitte ann, d'iméirí rí ar aihair. Deirtear go bfuil rí na deamán aeir go fóil, agus go mbéro go deiread an tríoait.

XVI. A d'raoib Dúib Deir, agus Tuaca dé Danam, táme ríad go bhuac loé Dairbiread, agus cuiread iongporr air bun ann leobta le ríor-šrád air na healai agus a šcuro ceoil, agus buó lán-luēšairiad fír agus nra⁷ na héireann as ríor-éirtead leobta; ná ip cinnre nar éualar auaib a léitro ríad de ceoil. Agus ip é ar dóir a šcuread ríad arteaé an t-am, na heunaéa as camnt agus as comraó agus as reanácarš⁴ leobta ra lá, agus as canad a šcuro ceoil ríor-binn ríre ran oróce.

XVII. Air an dóir reo, bí clamm Lir air loé Dairbiread ra tuairim ríi céad bliadán šur labair Fíomšuala lá aihán le na deáiréaraéa.⁵ "An bfuil ríor ašair, a óša," ar rí, "go bfuil ar reat rona ann ar an áit doibinn reo arcuir ašann?" Nuair a éualaró na créatúirí boéta an ršeut b'ónad rín, líon a šcorde le cúmaró; agus leoga⁶

¹ rócaib. ² cum na b'raitear. ³ laitead bonn.

⁴ as reanácar. ⁵ deairbiread. ⁶ go deim. ⁷ nra.

ní fad morán iontais¹-ann, nuair a mheartaí go fad ríad
 iú² an ama riu le na gcáirde tuirre, as camnt asur as
 cóirpáid leobta, co maic asur da mbéad ríad ann a
 muét daona.

Air maróin lá ear na máraic éimniú muintir na
 héireann air éiríú loé Dairbhreac, asur éamie na heala¹
 arceac go bhuac an loca le ríán fada a fágail aig Liu,
 aig Dub Déarú, asur aig iontan a scapaó. Duó é riu
 an rgaráid eiorde-riubac! Asur, fa úeiread, labair
 fionnguala, a mbrión a eiorde, na foela reo:—

“ Tá sruan na glóire as éiríú,
 ’Sní fada go mbéimro a bpiem ;
 Tá reultos ar leatruim na rure,
 Ar rúile na ríoréai a gcém !

“ A Liu Síte fionnacará doibinn,
 Tá cúmaró annu ann ar sciorde.
 Duó tura an t-atair buró tuirre
 Dar cóimniú air érioca an Ríg !

“ Ar tura ear fíu,³ a Duó Déirú,
 Ar scára a gcóimnurde buró tú.
 Ir rime tá claoirde go cráirde
 As rgaráimian leatra annu !

“ A cáirde na héireann go miontan,
 Naé truaú mui bfiágail go bpiac !
 Acé fanaéc níor rure ní féirir
 Ór túmne atá pé a roán.

¹ iongantair.

² ar fead.

³ ear feapaid.

“Ais éadan na Maoile, mo cúmaró,
 Gan duine gan deoraid nar zcomair,
 Tá leatrom ar leun fa nar zcomne,
 Ar tillead ais Rinn Iorrais romáinn !

“Ó plán lib, a cáirde ar zcumáinn,
 Is micró dúinn rgarad, farasor !
 Ueró ártugad¹ ais éadan na héireann
 Nuair a tífeas² ar n-ágaró arírt !

XVIII. A noiaró na taoróe rim d'éirig clann Lir ais eiteois, agus d'iméig leobta zo dtamic riad zo Spuc na Maoile, eadar éire agus Alba. Di cúmaró móir ais bunad na héireann na noiaró, agus cúir riad amac ais fuó na tíre gan don eala a marba níor mó. Is ais an adbar rim zo bfuil oiréad uiraine anoir do na heunaca reo, agus zo meafann acan duine nac ceart bunt leobta.

XIX. Nuair a tamic riad zo Spuc na Maoile, lion a zgoróe le lunge agus leatruim nuair a leas riad a púil ais émuorlac na mára millteanaige tar fa deað daobta ;³ agus níoró fiu bioian ar fuláinn riad ionne rim a bfaras⁴ ar fuláinn riad ais an tpué rim. Oróe amám tamic bale domeanna oréú, agus dábarre Fionnguala le na deárcaraaca : “A deárcaraaca uilre, is truasá rinn anoct, ná is cinnte zo rgarfari ais éadan na mára rinn le domeann na horóe reo. Ais an adbar rim, caicreamuro rocužad ais áit amám fargaró da dtugad Dia oráinn rgarad le na ceile.”

“Ceao ágáinn tarfamt ais Cárrait na Rón,” arís

¹ ártugad. ² tífeas. ³ tar taimpeall oréa. ⁴ a zcomóirtar le.

riadoran, “mar go bfuil eolar maic agamh uilig¹ air an éarraig rin.”

XX. Fa tuairim an meádon-oróice ó’éirig an gaoic, agus meuduis na tonnaí. Táinig riadaó millteanaic air fuo na fairge, agus pléarig rplanneaca neime air éadan na mára monn-báine, ionas gur rgarad clann Lir ó na céite, agus go veacaro² riad air reáchan air an éuan émuor-leatán. Nuair a ó’irig an t-anra, bí Fionnguala léite-fém air Spúe na Maoite. Duó truaig leat í, gan cumann gan créatúr, a n-uaignear na horóice, as cuairtuagó a compádaí ó éarraig go carraig agus ó éuan go éuan.

Fa deiread riad éall fuair Fionnguala fao le Carraig na Rón, aet ní rad aon loig na tuairigbeal air doó, air éon, ná air fáiera. Tuic a éporde air óóig nac rad inntí aet moctugó an dáir, agus éoirig an créatúr boet as gur³ agus as caonaó. “Ír maig atá beo anoet!” ar ri. “Tá mo rgiatam greamuigete le mo éaib, agus ír beag nar múeasó mo éporde ann mo éiaib. Arú, a doró, a éairigí, mo éruaige tú air an fairge fuair anoet! Duó voilig liom trí éeas bliadan air loe Daibbeac, aet air Spúe na Maoite—paraor geur goiric! Óe, a veárraaca vilre, ír truaig mo éporde anoet! Faoi bun mo rgiatam buó gnaeac⁴ daoib corlaó, aet anoet ír uaigneac éporde mur bFionnguala.”

XXI. Rit na horóice reo bí Fionnguala léite-fém air éarraig na Rón, agus air amair lae, ó’feuc ri éair air

¹ uile.

² go veacaro.

³ as gol.

⁴ gnaeac.

dean taob, aet éa fad cor na comharéa le feiceal díobéa air imeall na fairge fuairé. Aet, fa déiread, tró¹ rí Con as teacé éuicé, agus é fliuc go bárr a éinn. As teacé go bárr na carraice uó, éuir fionnguala fíor-éaom fáilte poime, agus éoiris faoi na rgiacáan éli é. Tamall beas na díaró, tis fiaéna, a éeann as crioacá leir, agus é comair a beic báite.² Ir beas nar fásad cluní na cleice air le méro leatruime a fuair ré. Mar rin féin buró lán-luétáiréac fionnguala poime, agus éuir faoi na rgiacáan úear é.”

“Da uóicacá doú boét anoir,” ar rí, “buró méura³ uúinn.” Ní fad an focal ar a beul go bfacaró riad doú as teannaó oréú go miotalac, agus éa uéarín⁴ ré moran muilté go bfuair re bárr na carraice amaé. Éuir fionnguala céad míle fáilte poime agus éuir faoi na huét é.

XXII. Air an uóis reo bí Clann Uir as cur arteaé a bpionair air Spuét na Maóile corad agus dá céad bliadán, gur rus oróce leuníar eile oréú, agus ní fuair riad aríam a poime oiréad ríocam agus rneacéa. Fa tuairim clap-fólar éoiris ré as cur rneacéa, agus faoi leac-uair an éuir bí Carraic na Rón na haon rácaé rneacéa. Ann rin u'éirís an gaoé ar mióúir, agus le na linn u'éirís riadad mílteanaé, as tiomant an rneacéa éar uirlar na fairge crioar-báine. Rit na horóce rin bí Clann Uir air Carraic na Rón. Ní fad focal as uume acú, aet

¹ éró. ² beas nac báite. ³ doibinn. ⁴ ní uéarína.

Fionnguala, a nois agur airt ag cannt go bhónaé léite-
fém mar seo:—

“Oic na beaáa seo!—

Fuaét na horóce seo!—

Meuo an t-neaáa seo!—

Cruar na gaoite seo!

“Cuir ar leat-mácair

Simne, an éaámar seo,

Anoét ran doáar seo!—

Faraor, an beaáa seo!”

XXIII. Oróce eite va maó clann Uir air éarraic na
Rón, agur iad air euit le géire agur cruar na gaoite,
tamic an ríocan buró domhne agur buró géire va bpacar
aríam a ionne. Cuir ré Spuc na Maorle na haon élar
éireoise!¹ Buró tpuag na healaí boéta faoi leatruim na
horóce aoi. Agur innean² sup éumuis³ ríad go micalaé
le ceite, bí a brianatá ar miorúir, ionar sup greamuis a
gcora do'n éarraic, agur naé vtiocaó leobáa cor a cur
gan epaceann a gcor agur clumhpeac a n-uét a fágail
na roiaró air an éarraic! “Faraor gaur!” arra Fionn-
guala, “ir tpuag an doig aá oráim, ná ní péoiri go vtis
lím an fuaét seo a fuilrim⁴ níor furoe.”

XXIV. Déa mar naé vtiocaó leobáa an t-uirge a
feacnaó, éuaró ríad air níur lá tar na máraé, agur bí
ríad ag fuilrim moran leatruime le fuaét agur géire an
tráite, sup fáa a gclumhpeac, agur sup éneauris⁵ a
gcréacáa nímneaáa. Tamic ríad lá amám go veul na

¹ orópe. ² gíó. ³ éonguis. ⁴ fulang. ⁵ éneauris.

Dáinne, agus fóirneis ríad marcefluas doibhinn aeraic as
 tarramnt éucú. “An n-aiéirgeann ríob an marcefluas
 adai?” arfa Fíomnguala. “Ní aiéirgeann,” arfa ríadran,
 “áct gur dóide gur dpeam de Tuata dé Danann atá ann.”

XXV. Tis clann Lir arteaé go beul na hadna, agus co
 tuac ar tanaic¹ an marcefluas iad tanaic ríad anuar
 annporcú.² Amearys na marcaé bí dá mac Dubb Deirs,
 agus bí lutzair mhór orcú ríadair a fágail air na healaí,
 ná ir coramail go ríob ríad da gcuartaíad le tamall maic
 poime rín. A noiaró fíor-éadom fáilte a éur le na ceile,
 v'fiarpuis clann Lir go dé³ mar bí Tuata dé Danann, agus
 go háirneis Lir agus Dubb Dearys, agus a gcairve uilis.

“Tá ríad go maic,” arfa ríadran, “agus tácar as
 cataó na féire doire go ríad a v'cuir⁴ mur n-áara a
 Síot Fíomacáiró, agus san don jur as cup orcú áct ríobre
 san a beic ann a mearys, agus nac bfuil fíor acú raoi'n
 ríob ca bfuil ríob.”

“Faraor, ní hé rín an ríeul atá asainne le himre,”
 arfa Fíomnguala. “Ón lá a v'fágmur⁵ Loc Dairbreac,
 bí leun agus leatrom air ar fúlamn⁶ rínn air Spuc na
 Maoile.” Ann rín líon a cporde le cúmaró as rímaoitu-
 sad⁷ air Síot Fíomacáiró, agus éan na ríanna reo:—

“Ír doibhinn anoct teaglac Lir;
 Ír mílir a mbíad 'ra b'fion!
 Tá ruamnear ar rós ann a gcorde
 Agus fargad na féile da noion.

¹ éonnaic.² éucú.³ cató é.⁴ a v'cuir.⁵ v'fágamair.⁶ fúlamn.⁷ rímuamead.

“Aéit rinne atá ríleab na n-veor
 Ó carraic go carraic ear tinn,
 Dúo mínic rinn bogad le bhró
 A scóirte ar n-árasa srinn.

“Iy iad ar scuataca gleoite,
 Folaé ar geuirp de éluin ear!
 'S gur mínic bí síoda ar ríol
 Dar scúmhadaé as ól méada mar.

“Ann ruid é ar mbiaó'r ar bhrion!—
 Sammh ar geur fáile gearó!
 Sró mínic as ól rinn le haoib
 Ar eumun éada órda na scearín.

“Iy iad ar leapaaca loma,
 Carraic of cionn na ttonn treun!
 Dúo mínic a cóipeoáde fúinn
 Áro-leabard de éluimpead na n-eun.

“Faraor, ré a érádar mo éporde
 Veit teadé ar as sol¹ air an mhaol,
 An iud naéar éleacé mé ariam
 'S san srían le mo sórad mar bíod.”

XXVI. Ann rin v'fás an marcefluas rlan ais clann Uir
 agus pill riad ar air na baile.² Nuair a tamic riad go
 siot fionnacard o'mmif riad imteacéa na n-eun do uairle
 tuaca de Danann, agus buró móp a scúmaró agus a mbrión
 nuair a eualard riad an méro a bí clann Uir as fuirctin;
 acé go riad dóéar acú go bfuigead riad rícal a nveipead
 aimrife.

¹ as dul.

² a baile.

A dtaoib élonne Liu, táinig ríad ar air go Spuic na Maoile, agus d'fan ann sup éuir ríad ar teac real a b'pionair agus nuair a táinig an lá deireannaic, labair Pionnguala. "A deárcaraicá, ar rí, " tá ar real fearb caicte agus, ann seo, agus is micró d'úinn ar n-ágaró a tabairt riar." Duó lan-lutáiricé iatoran nuair a éualaró ríad na foela rí. Agus go luac¹ air maróin lá ear na máraic, d'éiric ríad go húr-éadrom air eiteois, agus ear² éarriann ríad anal sup leis ríad iad-fém anuar air Rinn Iorriar Domnainn. Bí ríad ann ar air seo iméian de ainriar, as fuirrim fuacá agus fuar-deacá, sup earad oréú lá amám ríocac múnte macanta de uairle na tíre darb ann airic. Bíod a ríúil seo go mmic air na heunaicá; ná buó binn leir a sceol, agus s'ráduis ré go móir iad, agus iad mar sceudna epean. Duó é an ríocac seo a épunnis air dtúr rseultáí truasámla iméacá élonne Liu.

XXVII. Oróce amám, bí clann Liu ais Rinn Iorriar, agus buó i rí an oróce millteanaic. Is cinnte nar mócuis ríad aríam a joimé a léicró, le meud a ríocan agus a ríeacá. Eadar Iorriar agus ácaill bí ríut na mára na haon leic éiricis,³ agus éa dtiocacó leobá ríudal air san doéar agus dáinnreap da zcora. Mo truaris iad! Éuaró an fuacé ar teac go dtí 'n éiríde ionntá, agus éiricis na éreátúirí boéca as éreátúis⁴ agus as éadacó, ionar go zcuirreacó ré corzracó⁵ air do éiríde. Bí Pionnguala da mbhoréú agus da mbliannoir, acé éa

¹ go moé.² níor.³ oríre.⁴ éreátúis.⁵ corzracó, éiré-eagla.

ἡδὺ ἔσται ἄννη, ἄστυρ ἄ μὴρόν ἄ σπορόδε ἕαν ῥί na ἡάλλα
ρεο:—

“ Ἴρ τρυσῆ ἔσται na n-eun ἀνοῦτ
ῤαοι ἡμῖ na ἠορόδε λευμήται¹ ρεο !
Ἔαν ἠίρτε ἠαράτ ῤαοι na n-uῦτ
Ἄιρ ἕιρσοῖς ῤαῖρ na ἡάρα ρεο.

“ Ἔαν τῶμῶν ταιρ le ῤῆζαῖ, ῤαῤαορ !
Ἔαν τῦτῆ τῶναῖς τῶτῆμῆεἰ !
Ἔς ἔαν ῤιορ ὄμῖν ῤιονῶρ le ἡῶρ ῤαῶζαῖ
Co ἡμῆεἰ λευμήται λεατῤομαῖ !

“ Ἄ ῤῖς, ἄρ cυμαῖ leaτ ἄν ὄμῶν,
Ἄρ νευταῖ νεμῆε ἡῶμῆεἰ !
O ! ἄμῖ ῤῖ, ἄ Ἐῖςεῤῶνα ἕοῖρ,
Ἄρ cυροῖς ἡμῖ ἔο τῤῶσαιρῆεἰ !”

Ἄννη ῤῖν ἕτῶς ῤιονῆζαῖ ἄζαρό ἄιρ ἄσοῖ, ἄιρ ῤῖἄρῶ, ἄστυρ
ἄιρ ἕῶν. “ Ἄ ὄεἰρῤῶμαῖ ὄἡρῆε,” ἄρ ῤῖ, “ σποροῖρο¹
ἄννη ἄν ῤιορ-ὄἡ ἠλῑμῆεἰτῶδε ἄ ἕμῖ ἡεἰμῖ ἄστυρ τῶλαῖ,
ἄστυρ ἄν ῤῖρῆε le na ἡῶεἰἄρ ἡῶτῶδε,² ἄστυρ ἕεῶἄρο ῤῖἄ
cυροεἰἄ ἄστυρ ἠῑτῶδε³ ἡἄ.” “ Cυροεἰμῦρο,”⁴ ἄρῤῶ
ῤῖἄρῶν. “ Ἄστυρ cυροῖμῤῶ ἡἡ,” ἄρῤῶ ῤιονῆζαῖ, “ ἄννη
ἄν ῤιορ-ὄἡ ῤιορ-εῶλαῖ.” Ἄστυρ ἕἄμῖ ἄν cυροεἰμῖ
ἄνῤορῤῶ⁵ ἄιρ ἄν ἠῶῖρ ἕεἰρῤῶ, ἄστυρ ῤῖἄρ ἕἄννη ἡῖ
cυροεἰἄ ἄστυρ ῤῶεἰ ὄ ῤῖ ἄμαῖ.

XXVIII. ὄἡ ῤῖἄ ἄῖς ῤῖν ἡῶῤῖῤῶ ἕῤῖ cυρῆεἰἄ ἄρῤῶεἰ
ἄν ἡἄ ὄεῖρῤῶμαῖ ὄἡ ὄῤιονῶρ, ἄστυρ ἄννη ῤῖν ὄἡἄρῤῶ ῤιον-
ῆζαῖ: “ Ἄ ὄῆἄ ἡῶμῆε, ἡῖ ἡῖῤῶ ὄἡμῖ cυἡῖρ ἄ

¹ cυροῖρο.² ἡῶῖτῶδε.³ ἡῖρῆεἰ.⁴ cυροῖμῤῶ.⁵ ἕἑἑ.

tabairt air Síot Fionnacáir go bfeicfinn go de'n uóis
atá air ar n-áirí agus a teaghlac."

"Iy maic linne an rgeul rin," arsa ríadran. D'éirig
ríad ann rin air eiteois, agus o'iméig leobéa go húr-
éadrom air úruim na gáoiré go dtáimic ríad go Síot
Fionnacáir. Agus iy amílár a fuair ríad an baile agus é
fuair folam, gan le feiceal¹ ann áit maolpáta glara,
fapaig neantós agus luidhinn!²—Gan teac, gan temi, gan
teaghlac! Ann rin leis clann Lir trí gáiré ára eugéa-
omte, agus éan Fionnguala na panna reo:—

"Iy iontaé³ liom an baile reo,
Maí tá gan tear gan turge!
Maí tá anu an baile reo
Iy truaig le mo éporde!

"Gan cú, gan epeátúir cúramac,
Gan fuí, gan ríogán ríacmar!
Maí tá anu níor éualamú⁴
An áit reo aig ar n-áirí.

"Gan corra epunn, gan cupans,
Gan ól, gan aníam doibhir!
Gan marcpáró meara mírnesáta!—
Fárap, ar mbaile vítir!

"Maí tá anu an baile reo
Iy epuaró le mo éporde!
Gan ceol, gan cómaréa capantac,
Gan tigeafina treun an turig!⁵

¹ feicfinn.⁴ éualamú.² ríadairle.⁵ tige.³ iongantac.

“Dúo annam bí an baile seo
 A munín¹ tubhunn ’r lairthead;
 Shan tóime oíl na díleáct doimhan
 Dar n-aicne ann go fáiltthead!”

“Da méud an rian a fuairmuro²
 Ó tomn go tomn ear fáile,
 Iy beag le taoib ar leatruime
 Anu shan cuirthead cárao.”

XXIX. Cár clann Uir an oróde rín amearg na néan-
 tog ra tream baile dílir ar iugad iad corad agus naoi
 gcéad bliadan roime. Dúo truaig agus dúo truaicanta a
 sceol an oróde rín. Dúmpthead re deora ar chorde cloice
 a beit ag éirthead leobta.

Air maróin lá ear na márad o’éirg ríad air eiteois,
 agus ear ríad ríad go maó ríad a n-huir Síóir. Ann seo
 érumnigthead eunlaic na tíre go coiteannta eucú air loé
 na héunlaicé. Ar áiteada iméian na tíre tígead an
 t-uatdar acú acan lá go huir Sé agus na hoileam eile
 cóngarad, agus acan oróde érumnigthead an t-iomlan acú
 air huir Síóir le ceol na n-eala a élumrín.³

XXX. Bí clann Uir air an dóig seo go dtamic Naoní
 páorunc go talam na héiream agus go dtamic Moéadomog
 Naoníca go huir Síóir. An céad oróde a tamic re seo
 na huir,⁴ eualaró clann Uir clinne a éuirg ais trát
 uimurge, agus éuir an fuaim iontar agus easla móir oréú

“Go de⁵ rín, a deárcarada?” arfa ríomguala. “Ní

¹ munín.

² fuairmuro.

³ a élor.

⁴ cum na huir.

⁵ cao é.

fuit fíor agáinn,” arsa ríathar, “acé ir cinnte gur millteanac an gur é; cuirpeann pé criú-eagla air ar gceoróe.”

“Iy é im gur eluis móeasomóis naoiméa,” arsa ríom-
 guala, agus ir é a ríathar ríbre le péim agus ríonar.
 Éirtegró¹ le clog an cléirig, a ceathair caom élonne Lir,
 agus tabairigró² áitugad air fon a éluiréim. Éirtegró
 leir an fuaim beannuigte, agus veánaigró³ gníom³ cóir
 crierim.”

XXXI. A noiaró an cómparó im, coirig clann Lir as
 gabail a gcuró ceoil fíir-binn, as molaó agus as áópaó
 an áro-Rig ulcumaéctais. Agus bí an fear naoiméa as
 éirteacé leobéa, agus guró pé Dia go dúctraéctae foill-
 riugad do cé bí as gabail an ceoil im. Agus foillrigéad
 do guró iao clann Lir a bí da veánaó.

Air maróim lá éar na márae éuaró Moéasomóis go bhuac
 an loéa agus o'fíarrig: “an ríó clann Lir?”

“Iy ríim go veairbéa,” arsa ríathar.

“Maire, mile áitugad do Dia air a fon!” arsa 'n fear
 naoiméa, “ná iy coramail gur air mur fon a éamie mire
 na hime reo éar acan mir eile a n-éiríim. Tarairgró⁴ a
 utír agus taobairgró⁵ liomra, ná tícear⁶ dam gur ann reo
 acá re a noán daoid veag-oibreaéa a veánaó agus
 maéamnar a fágar air mur breacaró.”

XXXII. Éamie ríao a utír go lán-lutgairéac, agus
 lean an cléiréac go caom cráibéac. Bíó ríao as

¹ éirteó.

² tabairtó.

³ veanaró gníom.

⁴ tarairó.

⁵ taobaró.

⁶ éicear.

éirteáct aifinn ašur aš deánad mořan de oibreaáa
 diařanta¹ a deuis an éleiuš. ašur fuair an tuine
 naoimta ceárd eolac, ašur eus aif rlabraáa aifrio a
 deánad daobta. Nuair a bí riao pérd, cuirceá rlabra
 eadair Con ašur fiaára, ašur rlabra eadair doó ašur
 fionnguala.

XXXIII. Buró é Laignen mac Colmain a bí na ius aif
 Connaáca fa'n am reo, ašur buró i Deoc, niŕean ius na
 Mumhan a bean. Co luac ašur éualaró Deoc rgeul na
 n-eala, lion a eiorde le reare ašur rior-ŕiáó oréú, ašur
 vúdairt ri le Laignen nac mbéad ri beo mur bpáad ri
 iad. Mar rin de, cuir an ius teacáaire annair Mo-
 éaomog fa na ŕcomne, acé ma cuir ní fuair ré iad. Cuir
 reo rears móri aif Laignen ašur aif riudal leir-fém ŕo
 cuiš² an éleiuš.

XXXIV. "An péroi a ríó, a Moéaomog, nac leigrea
 na heunáca annroim?"³ ařra Laignen. "Ní fuil
 focal břeige ann," ařra Moéaomog, "ašur ní éioacá
 liom iad a eadairt do áro-ius na héireann é-fém da
 n-iarřad ré oim iad."

D'éiuš fuil Laignen, ašur aš breit aif na rlabraáa,
 reřóc ré leir ón altair na healaí, acé éa ríad riao
 aif an dořar ŕur euit a ŕcluireacé viodta! ašur
 rinneáó tpi reantuiní reanga de Con, fiaára, ašur doo,
 ašur rean éailleac lom lúbta, ŕan fuil ŕan reoit, de
 fionnguala!

Nuair a éanaic⁴ Laignen an t-amare rin éamic iontar

¹ diaáa, diaša.

² cuiš.

³ éugam

⁴ éonnac.

αἴσῳ εἰσὶν ἡμῶν αἰρ, αἴσῳ ἡσθαίμῳ οὐκ ἄε ὀδῶν¹ πέ
 μοσαν μῦλλε ἃ οὐκ ἄν ἐλείμῳ. ἄετ ἃ οὐαῖθ ἐλομνε
 λιρ, ἔαμικ ἄν λά οὐρεαμνἄε οἰτῦ πα οὐρεαθ, ἢα ἐρεατῦρι
 βοῦεα, αἴσῳ πέρι εῦμα, βί ἄν βάρ ἄν-εὐίησαρἄε οὐαῖεα.
 λαβαίρ φιομῳαλα ἢα ἡαμνα ρεο :—

“Curois linn, ἃ ἐλείμῳ εὐίρ,
 Cuir oir do eularó beannuirge !
 Ir sairre uaimn anoir ἄν βάρ,
 Ar rócal páim ἢα ριορῆαί.

“Tar dar gcóir, ἃ ἐλείμῳ εὐίρ,
 Cuir oir ar tar so taparó !
 Ar rmal ar bpeacaró slan aír fiubal
 Le huirge ριορ ἢα βπλαίεαρ.

“Ó ! ueán ar n-uairg, ἃ ἐαπαρο ἐαοιμ,
 Ar ueán i pado parraimn.²
 Cuir taoib aír taoib uíom fíacra' r Con,
 'S ann m'úct cuir m'áoth ró-ionmum.”

XXXV. ἃ ποιαρὸ ἢα βροεαλ τρῳαεαητα ριμ βαίρτεαθ
 εεατραρ ἐλομνε λιρ, αἴσῳ ταμἄλλ βεαῖ ἢα οὐιαρὸ, ρυαίρ
 ριαθ βάρ. Cuirεαθ ιαθ μαρ ἃ οὐ'ορτοίρ φιομῳαλα, ριμ
 μαρ οὐίρρεα, Con αἴσῳ φιαῖρα αἰρ ἃ οὐά ταοίβ, αἴσῳ ἄοθ
 ἀνν ἃ huét. Τόσαθ ἃ οὐτομβα ορ ἃ ἡειομν, αἴσῳ ρῳρίοβαθ
 ἃ ἢ-αμννεαῖα ἃ ἢ-Οῖαμ ἐραοθ, αἴσῳ εῦαθ ἃ ἢ-ἀναμα
 ρυαρ ἢα φλαίτῳ.

¹ ἢαε ἡοεαρἢα.

² ραίρρῳῳ.

CEISTEANA DAIR ÉLÓINN LIR.

ROIMH-FOCAL. Nuair a tís a údánú,¹ buó éoir
freastra na gceirteann a beic a gcóimrad neimh-óiréad.

sompla.

“Iy oic an ruo a rinne tú orainn, a doiré,” arsa
Fionnguala, “asur iy oic an cómarca cáirtoir out ar
millead san fae.”

So dé úbairt Fionnguala le doiré? Úbairt rí
surb oic an ruo a rinne rí oréú, asur surb oic an cómarca
cáirtoir ví a millead² san fae.

sompla eile.

“A údarparáca,” ar rí, “tá ar real rearb caitte asann
ann reo, asur iy míro úinn ar n-asarú a tabairt riar.”

So dé úbairt³ rí le na údarparáca? Úbairt rí
leobéa so rab a real rearb caitte acú ann ruo, asur
sur míro uaobéa a n-asarú a tabairt riar.

I.

I. Ciarb iad Tuaca dé Danann? Ca nuair a tamic ríad
so veí 'n tír reo? An rab cúmáct mór acú? Inniy

¹ é a údánú.

² iad a millead.

³ cao a úbairt rí?

vóinn cúmaáct ar bíc fórruigeac¹ a bí acú. Zo vé'n t-annm acá orcú fan am a lachar? Cperoin zo bfuil ríad uilg maró anoir?

2. Cuir fan fúirm vultca na párdce reo:—

- (1). vaomi a éleaáct moran vpaócaáca.
- (2). Zo rab cúmaáct móp acú.
- (3). ve bfuil zo scperveann rínn.

II.

1. Zo vé'n ceana² paogail a bí aig Tuaca vé Danann? Zo vé'n vóig³ ar éaill ríad tigeannar na típe? Ca'n áit a bfuil Tailte? Ca'n áit a bfuil Dpium lúgean? Zo vé rinne ríad nuair a éaill ríad tigeannar na típe? An rab paogail veap acú paoi éeo na scpuc? Zo vé'n t-annm a bí air na féireanna a díoú acú? Ca tuige ar tucaó féireanna doipe orcú?

2. Cuir annr an ainmra laéru:—

- (1). Ar éaill ríad tigeannar na típe?
- (2). An áit ar marbaó moran acú.
- (3). nar págaó cor fúca.
- (4). an áit ar épunnig ríad.

III.

1. Fa'n am a coirigeap an rgeul reo zo vé tarta? Zo vé vúdaire ríad? An veacáó ríad uilg⁴ ra cómaire?

¹ iongantaá.

² ciméal.

³ cao é an vóig.

⁴ ríad uile, an t-íomlan acá.

Ca tuisge naé deacáiré Lir ra cómairle ? Zo dé'n cómairle ar éuit ríad air ? An raib Lir rárta leir an cómairle reo ? Zo dé rinne ré ? An raib fearg air na huairle le Lir ? Zo dé cuir ríad ann a sceann a deánad ? Zo dé vóbaire Dob Dearg ?

2. Abair air dóig eile :—

- (1). Ar gac áiré de'n tír.
- (2). As fógnad air iugte eile.
- (3). As vheim leir an coróm a fágal.
- (4). Lir a leanant agur a teac a cur le temi.

IV.

1. Zo dé'n cairme a carla tamall na óiaró reo ? Ar sunn reo zo móir air Lir ? Zo dé'n dóig a deacáiré an rgeul bhónac reo amac ? Zo dé vóbaire Dob Dearg nuair a éualaró ré é ? Zo dé vóbaire an muintir a bí as éirteact leir ? Zo dé'n rgeula ar cuir ríad amrair¹ Lir ? Ar éarcean² an rgeul reo le Lir ? Zo dé rinne ré air maróin lá ear na márac ?

2. Cuir amr an amrair fáirtinís :—

- (1). Fuair bean Lir bár.
- (2). éuaró ré ó beul zo beul.
- (3). Zo vramic re zo vci'n longport.
- (4). vóbaire an uile vume gur maic rin.
- (5). cuiréad rgeula amrair Lir.
- (6). níor éarraim ré rrian.

¹ cuir.

² éarcanís.

V.

1. Nuair a tamic Lir go Siot ùid ùeirs ar carad na
 siopracái air? Go dé'n dóig a mað ríad na ríudé? Go
 dé túbairt Dob Dears? Go dé'n fheasga¹ a tús Lir
 air? Ceocú de nigeanaða Oilioilla biró rime? Go dé
 túbairt Dob Dears? Ar pórad íad? Ca nuair a tús
 Lir a bean na baile?

2. Abair air dóig eile:—

(1). or comme Lir.

(2). d'iair ré air a pé a tógail.

(3). ní léar dam ceocú acú mo pé.

(4). crieidim supb í ir feárr.

VI.

1. An mað clamm ar bit aig Lir? An mað bród air Lir
 a utaid na bráirtí? Go dé tamic air doib? Go dé'n
 dóig ar guill an cairme reo air Lir? Nuair a tamic an
 rgeul brónac go Siot ùid ùeirs go dé earla?² Go dé
 túbairt Dob Dears? Nuair a cualaró Lir reo go dé
 punne ré? An mað doife ciordeamhail leir na páirtí?
 Go dé'n ceana³ páirtí a bí ionntú?

2. Cuir a gcómrad síneac:—Aét túbairt Dob Dears
 nac scuirfead reo bac air a scáirdear, agus go ttabair-
 fead ré doife dó mar bean-céite da mbuó é a toil é⁴

¹ fheasga.

² cad do earla?

³ ciméal.

⁴ da mbuó maré leir.

3. Zo dé'n minnugad acá leir na párdte reo?—

- (1). cuir ré an-trom air.
- (2). acé ab é an rólar.
- (3). buró móir a gcúmaró.
- (4). a noiaró a bporca.

VII.

1. An mað bod Dearg eorðeamait le clonn Uir? Zo dé nðeád ré¹ zo minic? Nuair a tigeád Tuata dé Danann zo Siot fionnácáir zo dé buró gáacáe daobda² a véánaó. Ó carla zo mað an oiréad rin de gáó ais acan dume air clonn Uir, eperdim zo mað gáó a bpad ní ba mó ais a n-acair orú? Zo dé nðeád ré cor uair?

2. Cuir amr an aimrín éaitte:—

- (1) tigeád bod Dearg zo Siot Uir
- (2). asur veireád leir zo minic iad.
- (3). nuair a tigeád Tuata dé Danann.
- (4). a lár na horóce d'éireoóad ré.

3. Adair air úóig eile:—

- (1). le na bporáó.
- (2). ais gac ríot air realaigeáct.
- (3). da muirneáct asur da ngráóugaó.

VIII.

1. Ar éaittean an eorðeamílaect reo le doiré? Ca tuisge a mað³ éad oiréí? Asur eperdim zo mað fuac anoir

¹ cao do gníóó ré.

² dóib.

³ cao éuisge a maib.

aici air clonn liu? So d e cuir ri ann a ceann¹ a d'e anao? So d e rinne ri l a tar na m arao? Ca tuige nar maic le fionnguala a  ol l eite? Agus so d e'n fao a dea ao ri l eite? Nuair a tamic riad so l ub an dealaig m oir² so d e tarla? So d e d bairt an tiomanao?

2. So d e ir minugao do na focla reo?—

- (1). nao ma  a ro ar bit oir i-f em.
- (2). d' eiu  d gao  ada ann a cporde.
- (3). cuir ri ann a ceann iad a m arba.
- (4). ni ma  son a ro aici a  ol l eite.
- (5). an t-olc a bi a noan duite.

IX.

1. So d e rinne doirpe? Ca tuige nar m arao³ ri iad? Nuair a tamic riad so loo dairbheao so d e tarla? So d e rinne Clann liu? So d e rinne doirpe nuair a bi riad ran uirge? So d e'n d is ar labair ri leob a? So d e'n fheasar a tu  fionnguala oir i?

2. So d e'n ciall a a leir na focla reo?—

- (1). le na m arba.
- (2). ni leirgeao an cporde duite.
- (3). d'iarri ri oir a bunt d ob a.
- (4). air imeall na dtomn.
- (5). a cuir ar rinn beul ar gcinn.

¹ cao do cuir ri noimpi.

² l ub an d oair.

³ m arba.

X.

1. Ǫo dé punne clamm lir ann rín? Ǫo dé úbairt Fionnguala le na leas-mátaí? Ǫo dé úbairt doíre nuair a ú'fiarruig Fionnguala fao a bpionair? Ǫo dé'n pionar ar éuir rí oréú? Naé útiocao leobta a Ǫol ar an muét rín Ǫo epic an ama adai? ¹

2. Abair air úóig eile:—

- (1). buó tpuas leat iao.
- (2). ar milleao Ǫan fae.
- (3). Ir cinnite naé maearó ré leat.
- (4). Ǫo n-iocparó tú Ǫo Ǫeup é.
- (5). Mí feárrúe daoid é a iarrparó orim.

XI.

1. An útamie aítreaeáar air doíre? Ǫo dé'n ceao a túg rí daobta? Ca tuige a útus rí an ceao rín daobta? Ǫo dé'n ceanal ceoil a túg rí daobta? Raó an ceol rín rórruigeao? Ar fág rí ruo ar bit eile acú? Ca tuige ar fág rí a Ǫiall acú? Abair an laoró a éan Fionnguala.

2. Ǫo dé'n éiall adá leir na páróte reo:—

- (1). tamie aítreaeáar oiréi.
- (2). ionar naé Ǫeupiró ré epuaró oraid.
- (3). ó naé úpseudaim curuigao lib fearta.
- (4). naoi Ǫeáo bliadan daoid Ǫan cóir.

¹ an ama úo.

XII.

1. So dé sinne doife ann rim? An bfuair sí fáilte aís Sloc Duib Déirg? So dé o'fiarraig Dub Deairg suite? So dé dúbairt rife? An cuir an fheadar rim iontar air Dub Deairg? Ca tuisge? An éireo ré doife? So dé sinne ré? So dé o'fiarraig Lir do'n teacairne? So dé dúbairt an teacairne? Nuair a dúbairt ré le Lir nac deacard na páirtí le doife, so dé eile a dúbairt ré? An raib b'ón air Lir nuair a éualard ré rim? Ca tuisge? So dé sinne ré? So dé dúbairt Fionnguala nuair a canaic¹ riad cóirte Lir aís teact?

2. Abair air dóig eile na párdte reo:—

- (1). bunad an éairléam.
- (2). a clann a taobad leat.
- (3). Ir iontae liom rim.
- (4). Ir mór ir feárr liom.

XIII.

1. Aís teact so b'ruac an loca do Lir so dé fórruig ré?² So dé o'fiarraig ré taobta? So dé dúbairt Fionnguala? So dé dúbairt Lir ann rim? Agus so dé dúbairt Fionnguala? So de sinne Lir agus a muintir nuair a éualard riad rim? Nuair a o'iarra Lir o'ré a teact a dtír so dé dúbairt riad? So dé sinne Lir agus a muintir an ordce rim? An éodal riad so maic? Abair an taord a can Lir aís éirig do air maróin.

¹ éonnic.

² cao do éig ré fa n'obara.

2. Cuir ann an airmh fàirting :—

- (1). aSur o' fàirting ré uaobca.
- (2). nuair a cualarò Lir rim.
- (3). ar rtrócaò ar ceart-làr mo cléib.

XIV.

1. A nriarò na laoròe rim so vé rinne Lir ? An riab
brón air ? Ca tuige ar mór an truaige é ? Ca'n ait a
veacarò ré ? So vé'n vóig ar labair Dob Dearg leir ?
So vé vúdairt Lir ? Nuair a cualarò Dob Dearg an rgeul
rim cperoin so riab fearg air ? So vé vúdairt ré le
doife ? Ca tuige nar méara vo éiomn Lir na vo doife ?

2. Abair air vóig eile :—

- (1). níor carnamn ré r'ar.
- (2). ra nac vovg re.
- (3). aS tabairt aSairòe air doife.

XV.

1. So vé o' fàirting Dob Dearg vo doife ? So vé
vúdairt rife ? Ar cuir ré a rioct veamam í ? So vé'n
vóig a veáim ré é ? So vé'n vóig ar imtig ri ? An
bfuit ri na veamam so fóil ?

2. Cuir a scóirpò vireac :—O' fàirting ré vuite so
vé'n rioct ab feáir léite a veit ann, aSur vúdairt rife
so mb' feáir léite a veit na veamam aeir.

XVI.

1. Zo dé cuir ríad air bun air bhuac loé Dairbheac ? Zo dé'n fáé a deáirín ríad rín ? Air cuir re lúgair mhór air muintir na héireann a beit as éirteact leir na healaí ? Ca tuise ? Zo dé'n bóis a scuipead ríad artheac an t-am ?

2. Cuir annr an fúirín gníomais :—

- (1). cuirpead lonspoir air bun leobta
- (2). Ir cinnte nar éualar aríam a léitro.

XVII.

1. An ríad clann Liu a b'ead air loé Dairbheac ? Nuair a bí an t-am artuig zo dé tarla ? Cierdim zo ríad cúmaró oréú nuair a éualaró ríad zo ríad ríad le himteact ? Ni ríad iontar sup líon a scuipóde le cúmaró—Ca tuise ? Zo dé tarla air maróin lá tar na márac ? Adair gíota de'n laoró a éan fionnguala ríal air iméig ríad.

2. Léar-noct na párdte reo fíor :—

- (1). asur rúile na ríoréai a scéin.
- (2). ór túinne atá re a noán.
- (3). san tume san deorad nar scuimair.

XVIII.

1. A noiaró na laoróde rín zo dé rínne clann Liu ? Ca'n áit a deaéaró ríad ? Zo dé'n fogsra a cuirpead amac fá'n

am reo ? Zo dé'n fae ar cuir ríad amac é ? Zo dé a mearcar a d'aoib na n-eunac reo ran am a lacaí ?

2. Cuir anr an ainrín fáirtínis :—

- (1). cuir ríad amac.
- (2). bí cumaró mhór oirtú.
- (3). d'éirís ríad air eiteois asur d'imtís leobta.

XIX.

1. Zo dé mar d'éirís le cloinn Lir air Spuc na Maoile ? Ar fulamn¹ ríad moran ? Zo de tamic oirtú oróce amám ?² Zo dé dúbairt fionnguala le na deárcaraca ? Zo dé'n cómhairle a tug sí daobta ?³ Zo de dúbairt ríadran ? Ca tuge ar leas ríad air Carraic na Rón ?

2. Zo de ir minnugad do na párdce reo ríor :—

- (1). Nuair a leas ríad a rúil air émoirlac na mára.
- (2). níorb fúu bioran ar fulamn ríad.
- (3) a bfarar ar fulamn ríad
- (4) tamic balc doimeanna oirtú

3. Cuir anr an fúirm shíomais : Ir cinnte zo ríarfar rínn le doimeann na horóce reo.

XX.

1. Fa tuairim an meadon-oróce zo de carla ? Zo de tamic air fud na fairse ? Zo de carla do cloinn Lir ?

¹ ar fulams.

² don oróce amám. ³ doib.

Nuair a d'írlig an t-anfa ca'n áit a rab Fionnguala ? Léar-noct an dóig a rab sí. Fa deireadh go dé capla dí ? Go dé capla do'n tsiur eile ? Go dé'n dóig ar suill reo air Fionnguala ? Ar éadom sí ? Go dé'n ceanal buite¹ a rab sí ann ? Go dé dúbairt sí a dtaoib loc Dairbheac agus Spuc na Maoile ? Ca'n áit ar gnaí² da deáirte-
raéa corlaó ?

2. Anny an gíota reo a leanar airde na bhuáca go dtí 'n ainneir fáirtmeac :—D'éirig an gaoí agus meurtuis na tonnaí. Táimic riabaó militeanaí, agus pléary na rplanncaí, ionas gur rgharaó clann Lir, agus go deácar³ riab air reáchan ; agus nuair a d'írlig an t-anfa bí Fionnguala teice-fém air Spuc na Maoile.

XXI.

1. Go dé'n dóig ar cúir Fionnguala arteaí an oróce rin ? Air amairc lae⁴ go dé minne sí ? An bpacaró sí a deáirtearaéa a n-áit air bit ? Fa deireadh cé tanaic⁵ sí as teac ? Go dé'n dóig a rab ré ? Go dé minne Fionnguala ? Nuair a táimic fiaíca go dé'n cuma a bí air ? Rab luíghair air Fionnguala ionne ? Go dé minne sí leir ? Go dé dúbairt sí a dtaoib doiró ? Rab ré a bpaó na díaró reo go dtáimic ré ? Go dé minne ré nuair a táimic ré ? Ca'n áit ar cúir Fionnguala é ?

¹ cao é an eméal dóig.

² ar gnaí.

³ go noeacaró.

⁴ as fainne an lae.

⁵ connaic.

2. Abair air d'òig eile :—

- (1). air amàric lae.
- (2). air imeall na fàrse.
- (3). a ceann as crocaò leir.
- (4). asur é comair a beic bàròce.
- (5). buò meura d'áinn.
- (6). as teacòt so bàrr na carraice vò.

XXII.

1. Air an d'òig seo so d'é'n fàv a maò clann Liu as cur ar teacò a b'ionair? So d'é carla fà'n am seo? So d'é'n d'òig ar coirig an t-anra? A s'ceann teacò-uair se so d'é carla? Asur ann rim so d'é carla? Deàrr¹ an riabaò vòcar ar bit? Ca'n ait a maò clann Liu a rìe² na horòce rim? An maò riabò as cannt? So d'é bì aig fionnguala va maò leite-fém?

2. Abair air d'òig eile na riabòce seo fìor :—

- (1). air an d'òig seo.
- (2). corabò asur céav bliabàn.
- (3). sur rus oròce leunnair eile oròcù.
- (4). fa tuairim clap-fòlar.
- (5). asur le na linn v'èirig riabaò.
- (6). car urtar na fàrse.
- (7). v'èirig an s'aoit ar morùr.
- (8). nì maò focal aig duime acù.

¹ An pòearna.

² Air rìeav.

XXIII.

1. An fadh oróice leunthair eile acu ar Éarraic na Rón ?
 Léar-noct an dóig a fadh fíad. Zo dé taimic oréú an
 oróice rin ? Zo de rinne an ríocan ?¹ Ar fúlann na
 healaí moran ? Ca tuige a fadh a briancaí ar miorúir ?
 Zo dé dúbairt Fionnguala boct ?

2. Zo dé ir² mrisin do na focla reo :—oróice, éarraic,
 gaot, éireos, fion, fuit, páinne, fírinne ?

3. Zo dé ir tuireat zemeaimnac uataró do na focla
 reo :—rput, leatrom, clann, pian, fion, feoil, cára ?

4. Zo dé ir tuireat aimneac uataró uabóca reo :—
 éireann, Mára, oibreaca, neime, farais, corra, críce
 mpe ?

XXIV.

1. Zo dé rinne fíad lá tar na márac ? Ca tuige nar
 fan fíad ar an éarraic ? Ar fúlann fíad moran ar an
 uirge ? Ca 'n sic a veacará³ fíad lá amám ? Zo dé
 fórruis fíad ? Ar acain⁴ fíad cé a bí ann ?

2. Abair ar dóig eile :—Mar nac uciocad leobca ;
 fórruis fíad⁵ marcfuaas ; as tarraime éucú.

3. Cuir ann ar fúirm uilca :—Cuad fíad ar mhuir ;
 an t-uirge a feacnad ; an n-déineann ríó ?

XXV.

1. Zo dé rinne clann liú ? Zo dé rinne an marc ;
 fuaas ? Cé bí ann a mears ? An fadh iutáir oréú ? Ca

¹ ríoc.² cas ir.³ a noeacará.⁴ ar déine.⁵ tug fíad fa veap.

cuirge? Zo dé v'fiarpuig clann Lir uaobta? Zo dé vúbairt ríadran? Zo dé vúbairt ríad a vtaob na féire doire? Nuair a éualaró fionnguala an vóig fona a bí ortú aig Siot fionnacáró zo dé vúbairt rí? Abair an laoró a éan fionnguala aghur i agh ríadaitiu air Siot fionnacáró.

2. Cuir annr an ainm rí fáirtimig:—

- (1). tig clann Lir arcaé.
- (2). có luac aghur éanaic ríad iad.
- (3). v'fiarpuig ríad zo dé mar bí ríad.

XXVI.

1 Zo dé éarla vo'n marcflaog? Nuair a éanic ríad zo Siot fionnacáró zo dé minne ríad? Zo dé'n vóig ar guill reo air éuala dé Danann? Zo dé minne clann Lir? Nuair a bí an lá veireannac arcuig acú air Spur na Maoile zo dé éarla? Rab lúgair ortú a veit agh imteac? Zo dé minne ríad air maróin lá éar na márac? Ca 'n áit a veacáró ríad? Zo dé'n ceanaí raogail a bí acú ann reo? Cé carad ortú ann? An rab an ríocac reo eporéamail leobta?

2. Cuir annr an ainm iolmaró:—baile móir, eun óg, pionar zeup, an lá veireannac, focal maic, ríocac múmte, ceol binn, bradan móir, lá ríamharó, ríean róca.

XXVII.

1. Aicnigim go dtámic oróce mílteanaé oipéú aig Rinn Iorppair? Léar-noéc leatpóm na horóce rín. Cperóm sup guill an fuact go móp oipéú? Ar feuc Fionnguala le uéacé¹ a tabairt baobéa? Abair an laoró a éan rí. A nriaró na laoróe reo go dé vúbairt rí le na veáptá-riaca? Go dé vúbairt riavran? Agus go dé vúbairt rí-fém? An bpuair riav rócal ar bit ar a ngníom² cperóm?

2. Cuir annr an aimpir laicpú:—

- (1). Ir cinnce nar mócúg riav.
- (2). Mí tiocad leobéa riudal aip.
- (3). éuaró an fuact arteaé.
- (4). toipúg riav ag cneavúg.³
- (5). Šeobaró riav curveadó.

XXVIII

1. Nuair a cuir riav arteaé an lá veirpeannaé aig Rinn Iorppair go dé carpa? Go dé vúbairt a veáptáriaca? Go dé n vóig ar iméig riav? Ca 'n áit a riav riav ag sol?⁴ Go dé'n vóig a bpuair riav a mbaile vilit? Go dé'n vóig ar éairbean riav a šcúmaró? Aicpúv vúinn an laoró bpiónac a éan Fionnguala.

¹ mipeacé.

² ngníom.

³ ag cneavúg.

⁴ ag sol.

2. Zo dé'n éiall atá leir na páirce reo :—

- (1). ar úrúim na gaoite.
- (2). ir amlaró a fuair ríad an baile.
- (3). mar atá anoir ní éualamuro, &c.
- (4). gan tume díl na díteáct doíman, &c.

XXIX.

1. Ca'n áit ar éat clann Lir an oróce rín? Cperóim zo rab a gceol bprónac zo maic? ¹ Ar fan ríad a b'ead ra tpean baile? Ca 'n áit a veacará ríad ann rín? Zo dé'n ceanal áite a bí a n-ínrí gíóir? Ca har a 'ócigeadó na heunaáca? Ca 'n áit a gcrúinnigeadó ríad acan oróce? ² Ca tuige?

2. Zo dé ir mínuadó do :—Ar áiteáca iméian; an t-uacbar acú; an t-íomlan acú?

XXX.

1. Zo dé'n fáo a rab clann Lir ar an dóig reo? Zo dé éarla an ceao oróce a tamic Moéaomog? Cperóim gur éuir an clog iontar oréú? Nuair a éualaró fionn-guala é zo dé d'fíarrúig rí? Zo dé túbairt a veárcá-ráca? Agus zo dé túbairt ríre? Zo dé d'íarr rí oréú a veárad?

¹ zo han úprónac.

² gac don oróce.

2. Zo dé'n ciall atá leir na márdte reo:—

- (1). clunne a cluis aig t'rác uimige.
- (2). cuirpeann ré c'riú-eagla oiminn.
- (3). Ir é a r'garpar ríú le péin.
- (4). tabairigíú áit'ugáú air fon a clunp'cin.

XXXI.

1. A noiarú an cóimparú r'm zo dé éarpla? Zo dé
 minne an fear naomta? Ar foillpigeáú wó cé a bí ann?
 Zo dé minn Moéasomog air maróin lá éar na márac? Zo
 dé úúbaric r'adp'an? Agus zo dé minne r'erean (éus ré
 áit'ugáú wó Óia, r'c.)? Zo dé w'iar'm ré o'p'ú a wéáúú?
 Ca tuige ar úúbaric ré r'm?

2. Zo dé'n míniugáú atá leir na márdte reo:—

- (1). Súró re Dia zo wáé'raéac foillpigeáú wó.
- (2). Títear wam súr ann reo atá ré a noan waoib
 wéas-oib'raéa a wéáúú.

XXXII.

1. Zo dé minne clann Lir? Zo dé'n wóig a gcuiréú
 r'ad ar'raéú an t-am a wcuig an éléirig? Zo dé r'uar an
 wime naomta? Zo dé éus ré air a wéáúú? Nuair a
 bí na r'lab'raéa wéánta zo dé minne ré leobta?

2. Zo dé ir míniugáú wó:—

- (1). oib'raéa wia'ganta.
- (2). éamie r'ad a w'ir.
- (3). zo lán-lu'é'g'raéú?

XXXIII.

1. Cé bí na m'g air Ómnaéca ra'n am reo ? Ciarb i an b'ampiozan ? Ar éuir Deoé v'uit amh na healai ? Zo vé v'ubairt ri te Laignen ? Agus zo vé minne refean ? An b'fuair fe na healai ? Rab fearg air fiocair naé b'fuair fe iao ? Zo ve minne ré ?

XXXIV.

1. Zo vé v'ubairt Laignen te Moéaomog ? Agus zo vé v'ubairt Moéaomog ? Rab fearg air an m'g ? Zo vé minne ré ? Sul a rab ré aig an doiar zo vé éapla vo na healai ? Zo vé minnead ve na deárcapaca ? Agus zo vé minnead ve fionnguala ? Abair an laoró a éan fionnguala.

2. Abair air v'ois eile :—

- (1). Ni fuit focal b'éige am.
- (2). v'éirg fuit Laignen.
- (3). éa rab r'ao aig an doiar gur éuit a gclumpeac v'ioéca.

XXXV.

1. A noiaró na b'focal t'puacanta reo zo vé éapla vo cloinn lir ? An b'fuair r'ao b'ar ? Zo vé'n v'ois ar cuiread iao ? Zo vé cógaó of a gciomn ? Zo vé r'griobad air a v'tomba ? Ca'n dit a deacaré a n-anama ?

LÉAR-NOCTTA.

I.

1. San am fad ó = fad ó foin, ra tream ainriú.
2. So bfuil riad ann so fóil = soð fuil riad beo so fóil.
3. Oream daoiní = rliocht, cinead.

II.

1. A léitro de sriopail = buatað co móri rín; rmaáct co móri rín.
2. Ní rad teact ar acú = ní tiocad leodta don ruo eite a deánað.
3. Cor uair = anoir asur arírc.

III.

1. Ar saé airó = ar saé áic.
2. As fóghad air = as ffeartal air.
3. As oréim le = as ráil le, as uúil le.
4. An éomhairle ar tuic riad air = . . . ar íocruis riad air.
5. Ní lúgde = ní lúg air an adbar rín.
6. Bí riad air an daomaid = bí feart móri orcú.
7. Cuir riad ann a sceann = rinne riad rún.
8. É a cur faoi sum sae, 7c. = cogad a deánað air.

IV.

1. Dár a léitro reo = dár tóime de'n tpeort rin.
2. Ar so b'ad leir = ar fiubal leir an méro a bi ann a corp; o'imt'is ré leir co tiut ar tiocad leir.
3. Níor tarrainn ré rian = níor r'ead ré.
4. Duó lán-lut'ghairneac iad = bi lut'ghair mhór ortú.

V.

1. Or comne liu = ar a'ghar liu, a lachair liu.
2. O'iarra ré ar a ré a tógail = túbairt re leir a ré a glacad, túbairt re leir an bean ab feárr leir a tógail.
3. Ní léar dam ceocú acú mo ré = ní fuil fíor a'gham ceocú acú ir feárr liom.

VI.

1. Co ró-meanmnac leir = co hacarac leir.
2. Act ab é an rólar = mur mbéad an rólar.
3. Nac scuirf'ro reo bac ar = nac scuirf'ro reo ar scúl.
4. Fa na comne = fa na déin.

VII.

1. Ar realaigheact = fa reac; anoir a'is an teac reo, a'gur a'ir'c a'is teac eile.
2. Da muirneact = a'g deánad muirneacta leobta.
3. Le na b'rogad = le iad a r'ogad.

VIII.

1. Ó'Éirig ógáð éada ann a cporde = támic éad móp
ann a cporde.
2. Cuir rí ann a ceann iad a márbá = Rinne rí rún so
muirfead rí iad.
3. Ní mað don áiré aici = ní mað túil áir bit aici, níor
máit léite.
4. Déct na óiaró rin = déct maí rin féin.
5. Ní tiocad léite an t-olc a bí a ndán duite a feadnad =
Ní tiocad léite imteact ón ópoc ruo a bí roimí.
6. Sur óúdaric tú a léitro = Sur labair tú áir ruo de'n
treort.

IX.

1. Le na márbá = le iad a márbá.
2. Ní leigfead an cporde duite = ní mað mífneac so
leor aici.
3. Dumt óióbta = a scirteac a dumt óióbta ; a scuro
eudais a dumt óióbta.
4. A cúipear rinn beul áir scinn = a cúipear rinn le fán
an traogail—a cúipear rinn áir fiudal san fíor ca
bfuilmro as sol.

X.

1. Cúg ríad agáð áir doife = Cúnnctúg ríad áir doife.
2. Ár millead = rinn a millead ; doáar a óeánad dúinn ;
uróiro a óeánad oráinn ; millteanar a óeánad
oráinn.

3. Ní maðaró fé leat = ní bfuig tú air fiubal a n-argaró leir.
4. Íocparó tú é = díolparó tú go zeur air a fon.
5. Ní féarroe daoib é a iarrparó orim = ní béro ríó ríoc níor furde ann torais air fon é a iarrparó orim.
6. Ar an muoet rim = ar an cruic rim ; ar an cuma rim.

XI.

1. Tamic aitreasdar oiréi = tamic dólar cporde oiréi.
2. Ó naé bfeudaim = ó naé utis liom.
3. Fearra = ó reo amac.
4. Ionar naé zeuirfró re cruaró oraid = air dóis naé nguillfró re oraid.
5. Naoi zcéad bliadan daoib zan cóir = béro ríó naoi zcéad bliadan zan rólár (rim mar veirrea, faoi leatruim).

XII.

1. Ca tuige = go dé'n fat ; go dé'n t-aóðar.
2. Naé mar le lip túra = naé bfuil airé ais lip orera.
3. Naé mian leir a élann a taodaó leat = naé mian leir cúram a élonne a beic asat ; naé mian leir a élann a beic ann do cúram.
4. Ir iontaé liomra rim = cuireann rim iontar orimra.
5. Le rzeula oréú = le ríor a fásail oréú.
6. Ní orream air dómán = ní orream air bic eile.

XIII.

1. Sórruis Lir = eus Lir ra veap.
2. So vé bur éiall baobca glór baona a veit acú = ca tuige a rað glór baona acú.
3. An féoiri mur gcuri = an féoiri rið a cúri ?
4. Loé Dairbhreac. Tá an loé reo a gconndáí na hiar-
míroe (Westmeath).
5. Spuc na Maoile. Tá an fairge reo easar éire agur
Alba.
6. Rinn Iorruair Doimnann. Tá an áit reo a gconndáí
Muirgeo.
7. Dar éualar ariamh = a éualarò don duine ariamh.
8. Ir micró dúinn éirig = tá an t-am agamh éirig
9. Ir mire ir cionntaige ann = Ir mire ir mó atá cionntacá
ran obair reo.
10. Ar cuirteó i-ríur = ar cuirteó an bean doái.
11. Ir veacair liom bogadó = ir doilig liom imcheacr.

XIV.—XV.

1. Mo éruaige é = tá truaige agam dó ; ir truaig liom é.
2. Ra nac veug ré = riucair nac veug ré.
3. Nac truaig atá beo ! = ir mairig atá beo ; nac truaig
go bfuil mé beo !
4. iocparó tú go gcuri an feall reo = doicparó tú go
gcuri air ron na féille reo.

5. Nac meara do clann Lir na tuit-fém = nac bfuil an t-olc a cuir tú air clann Lir níor meara na an t-olc a tiocfar ort-fém.

XVI.

1. Le ríor-ghrád = le ghrád mhór.
2. As ríor-éirteacht = as éirteacht gan ríad.
3. Is cinnte nar éualar ariam = Is cinnte nar éualaró tuine air bit ariam.

XVII.

1. Tá ar n-am rona arcuig = tá ar n-am rona críochnuigte.
2. Agus léoga = agus go dearbda; agus go deimh.
3. Rit an ama = iomlan an ama.
4. Co maic agus da mbéad ríad = air an tóig ceutna agus da mbéad ríad.
5. Ar rúite na ríorcaí a gceim = tá rólair na ríorcaí (a béirfeair rúcal úinn a ndeirtead ar naoi gcéad bliadan de leatruim) a bfuil uainn.
6. Nac truaig mur bfaigal = nac truaig ríad a fágail.
7. Ór túine atá ré a noán = ó carla go bfuil ré a noán úinn [Seafann "ré" do'n t-ama line ra mann—of túinne atá mur bfaigal a noán!]
8. Gan tuine na deorad nar scothair = gan don tuine beo ann ar scothair; gan don nac macara comhgarac asann.

XVIII.—XIX.

1. D'éirig ríad air eiteois = d'éiteall ríad anáirde.
2. Zan don eala a márbá níor mó = zan eala air bit a márbá fearca.
3. Nac ceart buint leobca = nac ceart uocair a deánaó oréú.
4. Nuair a leas ríad a rúil = nuair a deare ríad.
5. A bparar ar fulaimn ríad = le taob an méro a u'fulaimn ríad; le taob ar fulaimn ríad.

XX.—XXI.

1. Fa tuairim an meadon-oróce = bóruais air an meadon-oróce.
2. Ir beas nar múcaó = tubair go múcparde.
3. Air dháirc lae = ais fáinne an lae; ais breacaó an lae; ais rpreicti an lae.
4. Agus é comair a veit báitte = agus é bunar báitte; agus é nac móir báitte.
5. Ir beas nar págaó cluim na cleite air = tubair nac bpararde cluim na cleite air.
6. Zo bfuair re báir na carraice amac = zo bfuair re zo uci báir na carraice.

XXII.—XXIII.

1. Coraó agus céad bliadan = titleaó agus céad bliadan.
2. Zur rug oróce eile oréú = zo deaimc oróce eile oréú.

3. ελαφ-φοταρ = εφοτῆνᾶ να ποτῶδε ; εφοτᾶδ να ποτῶδε ;
τυτῆμ να ποτῶδε.
4. ὅα ὄρασαρ ἀριαῆν = ὅα ὄρασαρὸ ὄυμε ἀρῆ βιῆ ἀριαῆν .
5. ἀγυρ ἠνεαν γυρ = ἀγυρ γυρὸ γυρ.
6. νῆ τιοσαὸ λεοῦτα σορ ἄ ἐυρ = νῆ τιοσαὸ λεοῦτα βογαὸ.

XXIV.

1. ἀν τ-υιργε ἄ φεασαὸ = ἀννεῖτε ἀρῆ φυδατ ὄν υιργε.
2. γυρ ἐρεαριῦξ ἄ γρεαῶτα = γο ὄρααρῆ φιατ βιρεαὸ ὅα
γρεαῶτα.
3. φῶρριῦξ φιατ μαρεφιαῦξ = ἐυξ φιατ φᾶ ὄραρ φιαῦξ
μαρεαὸ.
4. ἀξ ταρριαιε ἐυεὺ = ἀξ ὄρασαὸ ορεῦ ; ἀξ τεαῶτ ἐυεὺ.

XXV.

1. φᾶσαρ ἄ φᾶσατ ορεῦ = ἰατ ἄ φεῖσατ.
2. γο ἠαριῦξ = γο ἠαριτῶ ; γο φρεῖσατᾶ.
3. τᾶσαρ ἀξ σαταὸ να φῆιρ ὄοιρ = τᾶ φιατ ἀξ σαταὸ
να φῆιρ ὄοιρ ; τᾶ ἀν φῆιρ ὄοιρ ὅα σαταὸ.
4. ἀγυρ γαν ὄορ φυτ ἀξ ἐυρ ορεῦ = ἀγυρ γαν φυτ ἀρῆ βιῆ
ἀξ ὄρασαὸ βυαριῶτα ὄοῦτα.
5. ἀτ φῶρ γαν ἄ βειτ = ἀτ ναὸ ὄραρῆ φῶρ.
6. ὅα ποῖον = ἀξ ὄρασαὸ ὄιν ὄοῦτα ; ἀξ ὄρασαὸ φαργαρὸ
ὄοῦτα.
7. ἀξ βογαὸ λε βῆσο = ἀξ γλυαῖρεαῶτ γο βῆσοαῆατ.
8. ἀξ ὄι μέσαδ μαρ = ἀξ ὄι ὄοῶα μαῖτε.

9. Տէ Վ շրճար մօ շրճե = Լր է ճի մսօ Վ շրճար Բրճն
ճի մօ շրճե.
10. Լե մօ ճօրճօ = Լե մօ շէճճօ ; Լե շար Վ շճարի
ճի.

XXVI.

1. Բսօ մօր Վ ճշմարօ = Բի շմարօ մօր օրշւ.
2. Ճօ հնր-էճօթրօմ = Ճօ հան-էճօթրօմ.
3. շար շարիանն ղիճօ ճնճ = նիօր ղիճօ ղիճօ.
4. անճիան ճե ճարի = ճանճի ան-բճօ ; ղեճ ան-բճօ.
5. ճարճ ճիմն ճիբի = Վ ղիճ ճիբի ղար ճիմն ճի.
6. Բիօճ Վ ղիւլ ղեօ = Բիօճ ղիւլ ան ճօմե ղեօ.
7. ճճար ճիճ ղար ճշեւոնճ րբան = ճճար ճիճօնի ղիճօրան
ղար ճշեւոնճ րբան ; ճճար ճիճ ղար ճշեւոնճ
(ճիճօնի ղիճօ) րբան.

XXVII.

1. ճճ միբօրշիճօ = ճճ ճճարի ղիբիճե ճճօճ.
2. ճճ միճնոճար = ճճ ճճարի ճօճօ ճօ ճօմ.
3. ճճ ղիճ ճար ճիմ = նի ղիճ ճօն միճի Վ Բիճ ճօճօ.
4. ճճար ճան ղիօր ճիմն ղիօնար Լե ղար ղճօճ = ճճար ղար
ճիճանարօ ղիօնար ճի Բիճ ճիճի.
5. ճր ղեւլճի ղեմի ճօնիճօ = ճճար ղեւլճի ճօնիճօ
նեմի.
6. ճիմ ղիմն = ղիճիճ ղիմն ; ճիճիճ ղիմն.

XXVIII.

1. a óga ionmume = a páirtí oitpe.
2. 1r iontaó liom an baile reo = cuirpeann an baile reo iontar oim.
3. mar tá gan tear gan tuige = gan tear gan tuige mar tá ré.
4. Mar tá anoir níor éualamuró an áit reo ais ar n-áirí = níor éualamuró go raó an áit reo aruáin ais ar n-áirí mar atá re anoir.
5. Gan tume oíl na oileáct doimán dar n-áine am go fáilteá = gan don mác maóara am le rinn a áamc asur fáilte a cup róimann.
6. da méud an rian = ma'í móp an rian; síó móp an rian.
7. 1r beas le taoib = 1r beas é le taoib; 1r beas é a bparar.

XXIX.

1. 1mí síóir. 1r oíce liom go bfuair an toilean reo a amm ó síóir daona na n-eala. Tá ré a gcuan loipair.
2. áiteáca méian = áiteáca a bpar air síubal.
3. an t-uárbar acú; iontar acú; moian acú.

XXX.

1. an lá a áamc ré reo na himpe = an lá a áamc an tume reo cum na himpe.

2. Ir é a rḡarḡar ríbre le péim = ir é a cúirḡear veirḡeáð le muḡ ḡcuro leatḡuime-re.
3. Áitḡaḡáð air fon a clumḡtin = burḡeaḡar air fon é a clumḡtin.

XXXI.

1. ḡo dúḡraḡḡaḡ = ḡo díḡḡaraḡáḡ ; ḡo móḡ.
2. ḡḡur foillḡḡeaḡáð vó = ḡḡur tairḡeaḡáð vó ; cúirḡeáð a vḡuḡḡḡmḡ vó ; tḡḡaḡ le tḡuḡḡmḡ vó.
3. na ir coraḡaḡail = na tíḡear vāḡ ; réir cūma.
4. taḡḡaḡḡó liomḡa = cúirḡḡó vóḡar iomāḡa.
5. tíḡear vāḡ = ir léar vāḡ ; ríim ; ir vóíḡe liom.
6. ḡur ann reo aḡá ré a vóāḡ vāoib vóeaḡ-oibḡeaḡa a vóāḡáð = ḡurḡ é reo an áit aḡá leaḡḡa amaḡ aḡ vóia vāoib le vóeaḡ-oibḡeaḡa a vóāḡáð.

XXXII.—XXXV.

1. ḡamic ríáð a vḡír = ḡamic ríáð amaḡ air an talāḡ tḡim.
2. oibḡeaḡa vāḡāḡa = oibḡeaḡa cḡaibḡeaḡa ; vóeaḡ-oibḡeaḡa.
3. ḡus re air ríāḡaḡa a vóāḡáð = cúir ré ve ríāḡa air ríāḡaḡa a vóāḡáð.
4. v'ḡeirḡ fūil lairḡnen = ḡamic rearḡ air lairḡnen.
5. Ir ḡairḡo uamḡ an bār = ní fūil an bār a vḡeáð uamḡ.
6. tar vāḡ ḡcomāḡ = tar cūḡamḡ ; tar annḡorāḡmḡ.
7. taḡḡ air taḡoib vóim = air mo vā ḡaḡoib.

FOCLOIR.

Ab : aét ab é, only for ; aét ab é
 go, were it not that ; an puo
 ab féárr leir, the thing that
 he preferred.

Acán = zac aon.

Adái = uo, that, you.

Adáar, *m*, cause, reason.

Adóram, I adore.

Aerac, airy, grand.

Aig, generous, valiant.

Ail : ir á. liom, I like.

Aimrii, *f*, time, season ; a. lair-
 peac, present tense ; a. fáir-
 timeac, fut. t. ; a. cáite, past t.

Aimic, protect, save.

Air = ar, on.

Airó, *f*, regard, liking.

Airo, *f*, a point (of the compas).

Airig : go háirig, especially.

Aicnigim, I recognise.

Airpeacáar, *m*, repentance.

Airpim, I relate.

Aitair, *f*, an altar.

Aitugac, *m*, thanks, grace.

Aimán : la amán, one day, a
 certain day.

Aimarc lae, day-break.

Aimlaró, so, such.

Aimram doibuir, delightful songs.

Anáirce, upwards, aloft.

Anra, *m*, a storm.

Anraih, seldom.

Doib, *f*, joy, delight.

Airo-éairi, *f*, a royal chair.

Airo-leabaró, *f*, a couch.

Arimh a poimhe, ever before.

Airic = airic, ar air.

Airgaró : a n-airgaró, for nothing,
 with impunity.

Airtig, in, completed.

Aéam, past tense of aicnigim.

Bac, *m*, a check.

Bámne : beul na b., mouth of the
 Bann.

Bairtim, I baptise.

Báite, drowned.

Balc, *m*, a sudden storm.

Bannaí, bonds, bail.

Baircan, *m*, a little boat.

Beas : ir beas nar págaó, there
 was scarcely left, ir beas nar
 múcaó mo époróe, my heart
 has been almost quenched.

Bealac móir, *m*, a road.

Bean-éile, *f*, a wife.

Beata : oic na beata reo ! Oh,
 the misery of this life !

Beitig, beasts, steeds.

Beul ar gcinn, headlong.

Biaó, *m*, food.

Bioran, *m*, a pin.

Bannrair, *m*, coaxing.

Briac : go b., for ever.

Briig, *f*, strength, force, virtue ;
 oe b. go, inasmuch as.

Bpollac, *m*, a bosom, preface.

Brom-válta, a foster-child.

Bhorcuigim, I urge on.

Bualró (historic present), strikes.

Buile *f*, state, condition.

Bumaire, *m*, a minute ; air an b.,
 on the spot, instantly.

Bun : cuir riad air b., they built.

Bunac = numtir.

Ca = ní ; éar = níor.

Ca tuigó, why.

Cailleac, *f*, a hag, crone.

Cáirce, friends.

Cáircear, *m*, friendship.

Cairi (= cátaoir), a chair.

Cáite, spent, completed.

Canaim, I chant, sing.

Caom, mild, gentle.

Caom, caomh, comely.

Carac, *gen.* of cára, a friend.

Carantaac, friendly.

Carantar, *m*, friendship.

Car, crisp, frizzly.

Cár, *m*, case, condition.

Caé, *m*, a battle.

Caad agram, let us.

Ceanal, *m*, kind, species.

Ceann: cúip pí ann a ceann, she determined.
 Ceannra, mild, modest.
 Ceáiro, *m*, an artisan.
 Ceapn, *m*, a corner, lip.
 Ceapc-lár, *m*, the centre.
 Céim: a gcéim, far away.
 Ceo, *m*, fog, mist.
 Ceocú (= cia acú), which, whether.
 Ceusna, same, identical; mar gceusna, in like manner.
 Ciall: go 'óe buó ciall 'daobta glór 'daona a beit acú, what was the meaning of their having human voices.
 Cionta, guilty, to blame.
 Clár éipeoige, a sheet of ice.
 Cláróeán, *m*, a sword.
 Cleáctam, I practice, accustom
 Cleámar, *m*, a marriage alliance
 Claoirte, dejected, overcome.
 Clap-íolar, *m*, twilight.
 Cléipeá, *m*, a clergyman.
 Clerte, *m*, a feather.
 Clí: lám éilí, left hand.
 Clia, *m*, a creel, bosom, heart.
 Clinn, *f*, a tinkling.
 Clo, *m*, a clock, bell.
 Cluín, *m*, cluín, *f*, down, feathers.
 Cluínpeá, *m*, *f*, feathers.
 Co, *m*, war.
 Coiméigeá, foreign.
 Cóip: gan c., without comfort.
 Cóipéim, I fix, arrange.
 Coiteanta, frequent.
 Cómar a beit, nearly.
 Cómarle, *f*, counsel, council.
 Cómarle, *m*, a sign.
 Cóirgapa, near, adjacent.
 Coimúis: 'dap é., that has (ever) lived.
 Coimú, *m*, conversation; coimú 'óipeá, direct narration.
 Comú, *m*, a companion.
 Connra, *m*, a county.
 Cop uair, occasionally.
 Cop, *m*, a stir, move.

Coipa, cups, goblets.
 Coipa 'asur, more than.
 Coirgapa, cruel.
 Coirgapa, *m*, shuddering, terror.
 Coirgapa, would defend.
 Crádam, I torment.
 Cráiteá, pious.
 Craiceann, skin. Also cpoiceann.
 Cráirte, dejected, tormented.
 Cráma, (= cnáma), bony.
 Craor-éán, white-jawed.
 Créat, *f*, a sore.
 Creáda, (= cneáda), groaning.
 Creáda, (= cneáda), healed.
 Creáda, *m*, faith, religion.
 Creáim, I believe, suppose.
 Crío, *f*, a district, end.
 Críocheim, I finish.
 Crío, *m*, a seashore.
 Crío-leá, wide-circling
 Crío: air crío, trembling.
 Crío-éada, *f*, a shuddering fear.
 Crío, I hang, suspend.
 Crío, *m*, heart, courage; gan cúram gan crío, negligent and heartless.
 Crío-peú, heart-rending.
 Crío-peú, kind, kindly.
 Crío, *m*, hardness, sharpness.
 Crío (= cno), *m*, a hill.
 Crío-cú, round cups.
 Críoim, I search.
 Crío, was heard.
 Crío, *m*, foam, froth.
 Crío, *f*, a fortnight.
 Crío, *f*, company; a gcú-
 'da a céile, together.
 Crío, cúge, a province.
 Críoim, I keep, hold.
 Crío, *m*, an invitation.
 Crío, gleoite, pretty suits.
 Crío, I fashion, make.
 Crío, a companion, com-
 panionship.
 Crío: 'dap gc., covering us.
 Crío: as c. o. 'rí, grieving them;
 a cúpaí 'dap gc., &c., to put
 him to the sword.

Ɔa ƆuƆaƆ Ɔia Ɔriam ƆƆaiaƆ, if
 God ordained that we should
 separate; ƆƆ ƆeáƆƆ Ɔa ƆƆuƆ,
 the best that are; Ɔa ƆƆeáƆ
 aƆia, that ever was seen.
 ƆáƆa, *m*, a ward.
 Ɔán: ma tá Ɔé a Ɔóán Ɔúmm, if
 it is our fate.
 Ɔaona, human.
 Ɔaoraíó: aƆ Ɔn Ɔ., furious.
 ƆeaáƆa, difficult.
 Ɔeaíó, *f*, form, figure.
 Ɔeaíam, *m*, a demon.
 ƆeaíáƆa, *m*, a brother.
 ƆeaƆ: laí ƆeáƆ, right hand.
 ƆeíóíeáƆ, *f*, a sister.
 ƆeííƆea: Ɔm maƆ Ɔ., that is.
 ƆiaƆanta, godly, pious.
 ƆíeáƆ, *m*, an orphan.
 Ɔíon, *m*, a shelter, roof.
 ƆíneáƆ, straight, direct.
 ƆóóíónaáƆ, very sad.
 ƆóáƆa, *m*, harm, misery.
 ƆóáƆa, *m*, hope.
 ƆoƆaó éaóa, a burning (of)
 jealousy.
 Ɔoííí, difficult.
 Ɔoííne, *f*, depth.
 Ɔoííeann, *f*, rough weather
 Ɔoííam, *m*, the world: an Ɔoííam
 íóí (adj asp.), the whole
 world, everybody; aƆ Ɔoííam,
 in the (wide) world.
 ƆraoááƆ, ƆraoíeááƆ, magic.
 Ɔreám, *m*, a tribe, troop.
 Ɔríeí: aƆ Ɔ. expecting.
 ƆroóíneáƆ, *m*, disrespect.
 Ɔruim: aƆ Ɔ. na Ɔaíeíe, on the
 wings of the wind.
 ƆúbaáƆ, black, sad.
 ƆuíbeáƆan, *m*, an abyss.
 ƆúéíraáƆaáƆ, eager, earnest.
 éaó, *m*, 3, jealousy.
 éaóan, *m*, a forehead, surface.
 eala, *f*, a swan.
 éípeoƆ, *f*, ice.

éíteeoƆ *f* a wing.
 eolááƆ skilled.
 eúƆeáaííe, death-wailing.

Ɔa naá ƆuƆ, because he did not
 bring.
 Ɔa'n am Ɔeo, about this time.
 ƆáƆmuro = ƆáƆamaƆ.
 ƆáííeááƆ, hospitable.
 ƆáíííeááƆ, future (tense).
 Ɔaííam, plentiful, roomy.
 ƆaííáƆ: a ƆƆ. le, compared with.
 ƆaííááƆ, *m*, a wilderness.
 Ɔaííáá na Ɔeíe, hospitable
 shelter.
 Ɔáá, *m*, cause, reason Ɔo Ɔé'n
 Ɔáá? why?
 Ɔeáíí, *f*, 2, treachery.
 Ɔeaíía in future.
 Ɔeaííá, *m*, a feast, banquet!
 Ɔeúáam, I try, endeavour
 Ɔeúóam, I may, can.
 Ɔiaá, debts, obligations.
 Ɔiu: níóíó Ɔiu Ɔíóam aƆ Ɔulaííam
 Ɔiaó, all they endured did not
 signify.
 ƆíunááƆ, worthy.
 Ɔlaíí, *m*, a prince.
 ƆlaííeáƆ, *m*, heaven. Used prin-
 cipally in the *pl*; amí na
 Ɔlaííí, in heaven.
 ƆóƆnaó: aƆ Ɔ., serving.
 ƆoƆna, *m*, a decree, notice.
 Ɔoííííííí, I reveal.
 ƆolaáƆ, *m*, a covering.
 ƆreáƆa, *pl* ƆreáƆa, a reply.
 Ɔríó, through.
 ƆuaáƆ na hoíóe Ɔeo! Oh, the
 coldness of this night!
 Ɔuam, Ɔuam, *f*, sound.
 Ɔuííí: Ɔ. Ɔeaííeá, affirmative
 form; Ɔ. Ɔuííeá, neg. form;
 Ɔ. éíííe, definite form;
 Ɔ. neíí-éíííe, indef. form;
 Ɔ. ƆríííeááƆ, active form;
 Ɔ. éeáííeá, passive form.
 Ɔulaííam, I suffer: aƆ Ɔuííííí.

μιοταλά, plucky, hardy.
 μιρνεαμία, courageous.
 μίτρο: ἴρ m., it is time.
 μὀng-ḡán, white-maned.
 μὀtuζαό, *m* feeling, perception.
 μὀtuζim, I feel, hear.
 μῆά = μῆά, ladies.
 μύcαim, I quench.
 μυλλ: ζαν ḡ., soon.
 μυμνín: α m., depending on.
 μύnte, mannerly, polite.
 μυμντιμ: αν ḡ. α, those who.
 μυμντιρεαé, related (by blood).
 μυμ, *f*, the sea.
 μυμῖρεαμ = μαρḡβραμ, μαρḡβόδαμ
 μυμῖρεαéτ: οα m., fondling
 them.
 μυμ = ḡυμ, your.
 μυμ = μυνα, unless.

ná = (1) because, (2) than, (3)
 nor.

na = n-α, his, her, their.
 naéαμ = ναμ: ναcαμ éτεαéτ me,
 which I was not accustomed to
 νεαίμ, *f*, gen. neime, heaven.
 νεαντοg, *f*, a nettle.
 νεim-ḡίρεαé, indirect.
 neul *m*, a cloud.
 nróm, ζnróm, I do, make.
 nrizean (= nrzean), a daughter.
 nrím, *f*, poison.
 nrímeaé, sore, painful.
 Ogam, a primitive writing.
 Ompeaé, *f*, a hussy.
 Ompeaó αζυμ, as much as.
 Ona = ó n-α.

peacaó, *m*, a sin.
 pionaμ, *m*, punishment.
 pléαμζαim, I burst.

rároce, expressions, phrases.
 Rann, *m*, a verse.

Raéaé, *m*, a drift (of snow).
 Raéíμαμ, prosperous.
 Ré, πόζα, a choice.
 Réro (= ulláim), ready, finished.
 Réim cuma, by all appearance.
 Reulto, *f*, a star.
 Ríg, a king; God.
 Rinn topμαμ, Erris Head.
 Rioéτ, *m*, state, condition.
 Ríoζαim, I king, crown.
 Ríoζαν, a queen, lady.
 Rit na horóce, during the night.
 Roim-foca, an introductory note.
 Rón, *m*, a seal.
 Rún, *m*, a resolve, intention.

Sáim, ráim, sweet, tranquil.
 Saoζal, *m*, the world: an paozal
 móm (adj. aspd.), the whole
 world, everybody.
 Sap-ḡim: ceol rap-ḡim ríze,
 very sweet fairy music.
 Sápta, satisfied.
 Seacpán: aip p., astray.
 Seacnaó: α p., to evade, shun.
 Seal, *m*, a space, period.
 Sealαrzeaeτ: aip p., in turn.
 Seanaéαμζ: αζ p., chatting.
 Seang lean, thin.
 Seapc, *m f*, love.
 Séroean, *m*, a blast, puff.
 Szairtim, I call, shout.
 Szaoilim, I untie, unyoke.
 Szapaó: οα ḡtuζαó oia oμam
 rζapaó, if God ordained that we
 should separate.
 Szeul, a story, news, event.
 Szeula, a word, message: te
 rzeula optú, to inquire after
 them.
 Sziaéan, *m*, a wing.
 Siabaó, *m*, blowing, drifting.
 Sitim, I shed, drip.
 Simpeaμ, *m*, an ancestor.
 Siocan, *m*, frost.
 Siocam, because.

τῆς, *m* and *f.*, a flood.
 τῆρας, *m*, case: τ. ἀνμνας, nom. case; τ. γεμασμάς, gen. c.; τ. τὰδαρτάς, dat. c.; τ. κυρρομεάς, acc. c.; τ. ζοιρμεάς, voc. c.
 τῆτιμ and τῆτιμ, I fall.

τῆς, *f.*, a grave.
 τῆςνας, lonely.
 τῆςνας, *m*, loneliness.
 τῆρτε, nobles, gentry.
 τῆτάρó: τῆτιμ u., singular number
 τῆτάρ, *m*, terror, wonder; an τ-τῆτάρ άύ, an immense number of them

τῆτ, *m*, a bosom, lap.
 τῆτάρ (= τῆρνας), courage, relief.
 τῆτ, gen. of τῆτ, evil.
 τῆτς (= τῆτ), all.
 τῆτιμ τῆτάρó, singular number.
 τῆτῆτάρτάς, all-powerful.
 τῆτῆτ, humble, submissive.
 τῆτῆτῆτάρó: ní τῆτ άύ άύτ u., they had no alternative but to submit.
 τῆτῆτῆτ, *f.*, respect.
 τῆτῆτ, *m*, a floor, surface.
 τῆτῆτς, } *f.*, prayer
 τῆτῆτς, }

WORKS BY J. P. CRAIG

MODERN IRISH GRAMMAR.

Second Edition. Crown 8vo. Price, 3s. By Post, 3s. 4d.

"In form and arrangement, and in the quantity of useful and practical matter it contains, this book is by far the best Irish Grammar that has yet appeared."—*An Cláróeas Soluif*

ÓR-SZEUL AN ĆREIDIM.

An Epic Composition of a thousand lines, which describes the triumphal march of St. Patrick through the land. The principal episodes include: The Conversion of the Royal Maidens at Rath Cruachan, Croagh Patrick, the great Monster of Lough Derg, St. Patrick's Purgatory, the Golden Legend of the Knight and his Vision of Purgatory, &c. Price, 1s. By Post, 1s. 3d.

"It is a store of rich Irish, the method of pharsing of a man that has always possessed the language and handles it with the fresh freedom of the savant lover."—*Freeman's Journal.*

IASZAI REACT SÉAMUIS BÍG.

Illustrated. Notes and Vocabulary. Price, 1s. By Post, 1s. 2d.

"One of the most remarkable publications of the new century is Mr. Craig's exquisite story, 'IASZAI REACT SÉAMUIS BÍG.' It was about time the everlasting fairy tale and the fireside yarn should make way for brighter and more natural themes. How refreshing to turn from these to Mr. Craig's realistic account of Little Jim's fishing exploits!"—*Freeman's Journal.*

SZEULTA SZIURTA.

Crown 8vo. 64 pages. Price, 6d. By Post, 7d.

"'SZEULTA SZIURTA,' which is a collection of six short stories for the young, translated from Grimm's Fairy Tales, makes delightful reading, and is remarkably cheap at sixpence."—*Freeman's Journal.*

STUDIES IN IRISH COMPOSITION*

Crown 8vo. Price, 1s. 6d. By Post, 1s. 9d.

"Professor Craig, of St. Eunan's College, Letterkenny, is thorough in all that he attempts. His acquaintance with the Irish language combines the familiarity of the native speaker with the erudition of the scholar who gives himself to close study of the subject. All his books on Gaelic reflect these qualities, and he has the further gift of being able to graduate them to the understandings of his readers from the first lesson to the higher study of the language. The 'Studies in Irish Composition' is a complete course for all grades of the Intermediate, initiating the student into the early beginnings and leading him almost insensibly through all the difficulties in the way to the advanced study of the Senior Grade. The grammar notes are admirably arranged and the sentences and subjects for translation are excellently chosen. Free composition is fully treated and no difficulty likely to be encountered by the Intermediate student is left unexplained. In addition to the vocabularies for the exercises under the grammar notes there is a complete index at the end of all the words used in the book."—*Frecman's Journal*.

DERRY :

D. G. CRAIG & COMPANY,

WILLIAM STREET.

* This book is published by Messrs. BROWNE & NOLAN, Limited,
Nassau Street, Dublin.

1871-1872